MMER 17 DONDERDAG 25 APRIL 1929 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

T LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) inbegrip van kostelooze toezending van het oniaal Weekblad.

Mr. Drs. P. A. F. Blom,
benoemd Burgemeester van Bergen op Zoom.

ezer dagen bevatte de bladen het bericht dat Drs. P. A. F. Blom, thans burgemeester van gerlo, benoemd is tot burgemeester der gemente Bergen op Zoom.

De heer Blom kan op een zeer eervolle loopbaan ugzien. Als kapitein der Inf. van het O.-I. leger t verlof hier te lande vertoevend, studeerde hij n de Universiteit te Leiden en promoveerde alr den 2en December 1914 — in den tijd dat hij ens de algemeene mobilisatie bij het Nederl. er was ingedeeld — op een proefschrift, geld: Kentrekken van het verwantschaps-, familie- erfrecht bij de volken van Indonesië.

In 1916 ging Mr. Blom naar Indië terug, om er bij rechterlijke macht over te gaan. In 1924 bevond zich, als sub. officier van justitie met verlof, nieuw in Nederland. Het volgend jaar, Aug. 25, werd Mr. Blom benoemd tot burgemeester Angerlo, waarna hij ontslag nam uit den Indien dienst. Daarna wijdde Mr. Bl. zich vooral de bestudeering der economische wetenschap legde hij in Febr. 1928, wederom aan de Leide Universiteit, het doctoraal examen af.

Behalve de eereteekenen, welke Mr. Blom tijdens militaire loopbaan verwierf, is hij ook onderscheiden door de Fransche regeering, die hem ongs de Cambodja-orde toekende.

Het is ons bijzonder aangenaam het portret van Blom, de trouwe en zeer gewaardeerde medewerker van het Kol. Weekblad, onzen lezers te nnen aanbieden.

Batavia's Landhuizen.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat de Oudheidkundige Dienst, na jaren van stilzwijgen op het gebied van opname en onderzoek van Nederlandsche oudheden in den Archipel, thans meer dan vroeger daadwerkelijk zijn aandacht aan deze onder zijn zorgen gestelde oudheden wijdt, zoowel in als buiten Java. Het onderzoek naar de aanwezigheid van de Compagnies oudheden in Celebes in het afgeloopen jaar, waarvan wij de voorloopige resultaten in het *K. W.* van 14 Maart j.l. mededeelden, heeft weer eens bewezen hoe noodzakelijk in afwachting der Monumenten-ordonnantie de opname en de zorg van overheidswege voor deze vergeten monumenten, waarvan velen nauwelijks het bestaan vermoeden, wel is. Wij kunnen dan ook niet anders dan toejuichen, dat thans, z.a. wij vernamen, de opname van de landhuizen uit den Compagniestijd de z.g. „thuynen" in en om Batavia in voorbereiding is.

Het is immers grootendeels door deze fraaie landhuizen, dikwijls ware paleizen, omgeven door weelderig aangelegde parken, dat Batavia door schrijvers en dichters beschreven en bezongen werd als de Koningin van het Oosten, de schoonste Europeesche stad in Indië. De herinnering aan tal van Landgoederen leeft immers nu nog voort in de benaming van Bataviasche stadswijken en instellingen z.a. Weltevreden (eens o.a. het bezit van den G.-G. P. A. van der Parra); Tanah Abang (van den G.-G. A. van Riebeeck); Matraman (ten rechte Materman, van den Opperkoopman S. Poelman); Struyswijck (van den Opperkoopman H. I. Guittard); Laanhof (van den Raad van Justitie J. H. Wiegerman); Grogol (van den G.-G. R. de Klerk); Menteng (van den Opperkoopman P. J. van Vienne); Kampong Malajoe (van den G.-G. Mr. W. A. Alting); Pedjonkoran (van R. ter Schegget); Tanah Tinggih of Amstelveen (van J. Dat); Pesing (van J. Coninck); Kebon Djeroek of Vredelust (van G. E. Tezzevie), om maar bij enkele algemeen bekende te blijven en niet eens te spreken van Kemandoran, Klender, Pondok Gedeh, Pondok Petoeng, Bangleu, Assam, Pengoemben, Tjipinang, Kliphof, Kadoeang (Leenhof's Weergade), Japan, Simplicitas, enz. enz., waarvan de eigenaars meest voortdurend wisselden, doch de steenen landhuizen bleven, die Batavia's grootste bekoring uitmaakten.

Het wordt waarlijk tijd, dat toch eindelijk eens onderzocht wordt wat er nu van deze spacieuse woningen en van tientallen andere, overgebleven is, waaraan onze voorvaderen in Indië kapitalen ten koste hebben gelegd, voordat hetgeen overgebleven is, verbouwd of gesloopt wordt. De kunsthistorische waarde van dit genre huizen, die een aparten bouwstijl in de tropen vertegenwoordigen, behoeft niet nader omschreven te worden, oude prenten van Rach b.v. maken het ons duidelijk genoeg.

Het is een van de grootste verdiensten van den vorigen Landsarchivaris Dr. F. de Haan geweest, dat hij in zijn „Oud-Batavia" niet alleen in woord, maar ook in beeld de aandacht vestigde op deze Compagniesgebouwen en velen nader bracht tot het type van Compagnies-buitenwoning dat aan het verdwijnen is, terwijl aan den gepens. kolonel v. h. O.-I. leger H. D. H. Bosboom de eer toekomt 't type van Comp.-stadswoning 't eerst voor het nageslacht beschreven en afgeteekend te hebben. Beschrijvingen van beide typen zijn sedert niet overtroffen.

Degenen, die o.a. de statige pracht van het gebouw van 's Lands Archief (voormalige woning van den G.-G. de Klerk) bij eigen aanschouwing kennen, het zelfbewust karakter van het landhuis Tjenkarang, de landelijke eenvoud van het landhuis Rustenburg, de imposante gebouwenreeks van Tjililitan, de vriendelijke sfeer van den Chineeschen tempel bij Sentiong (voormalig landhuis van F. J. Coyett), de deftige façade van Tandjong Oost, zullen zich niet anders dan met ons verheugen dat nu alles wat de overgebleven landhuizen en dat zijn er nog heel wat, aan pronkstukken van architectuur, beeld- en houtsnijwerk, oude meubels etc. bevatten en in de eerste plaats de landhuizen zelf, opgenomen, afgebeeld en beschreven worden.

Aldus zal voor altijd worden vastgelegd hetgeen eens tot de voornaamste paarlen van Batavia's stedekroon behoorde, terwijl ook deze opname tevens tot bewijs moge strekken, dat de Oudheidkundige Dienst ook historische oudheden van eigen Nederlandschen stam een warm hart toedraagt en waarlijk thans niet alleen zijn aandacht bepaalt tot de meesterlijke schepping van Hindoe-Javaansche kunst, zooals tot dusver wel vaak het geval was.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

Indisch Societeitsleven,

door

S. KALFF.

Voor de Europeesche samenleving in Indië was de societeit of club reeds vroeg eene noodzakelijkheid, ja eene onmisbaarheid.

Het woord club was er weinig gebruikelijk, hoewel het somtijds voorkwam, zooals b.v. in 't geval van de Simpangsche Club te Soerabaja. Trouwens, dit had de kolonie gemeen met het moederland, waar de uitdrukking ook niet zoo vaak voorkwam als societeit . Oorspronkelijk dagteekende het Engelsche woord club uit den tijd van Karel I, toen zich onder het landvolk eene partij vormde gewapend met clubs of knuppels, welke zich Clubmen noemde naar hun strijdmiddel. In Indië vond men een overeenkomstig verschijnsel in den z.g. „Penang-lawyer", een wandelstok van een harde houtsoort, waarmee volgens een oude overlevering de geschillen in die kolonie beslecht werden. Cromwell maakte een eind aan de partij der Clubmen; de clubs echter bleven, en vermeerderden. In de Hollandsche taal stond Bilderdijk de meening voor, dat club voor knods of klopper (voorzittershamer) wellicht verwant was aan het oudhollandsche klobben, voor kloppen. Een andere taalgeleerde oordeelde club oorspronkelijk Duitsch, en verwant aan kluft, kleven en klieven.

In Indië was men echter niet gewoon zich om zulke etymologische vraagstukken te bekommeren. Men sprak er zelden van club, meer van societeit, en meest van soos, terwijl men in de benamingen de vaderlandsche terminologie volgde van Harmonie, Concordia, Amicitia, enz.

De noodwendigheid der instelling werd door B. Veth, in zijn bekend boek *Het leven in Ned. Indië* in het licht gesteld met de regels:

„Voor de meeste menschen in Indië is de soos onontbeerlijk, omdat ze anders niet zouden weten wat ze met hun tijd moeten doen. Er is overdag zoo niets, zoo heelemaal niets in Indië, als men klaar is met het sleurwerk van zijn baantje. Aan een wandeling valt dan niet te denken.Elke weg is als een oven, door zonnehitte. Andere afleiding wordt vruchteloos gezocht, zoo lang de zon schijnt. Musea zijn er niet, enkel Batavia maakt een uitzondering. Een straat met winkels is een desideratum. Pleinen, avenuen zijn er, maar wie denkt er aan daar overdag te gaan promeneeren. Iemand kan even goed een kuier maken in een reusachtige braadpan. Maar er is één recreatie: de soos. Daarheen sukkelen dan ook allen, die zichzelf niet kunnen bezig houden, of in hun thuis geen bevrediging vinden. Voor een ongelooflijk aantal personen in Indië vormt het soos-leven een integreerend deel van hun leven. Enz."

Een hedendaagsch schrijver beschouwde het echter als eene tekortkoming van Indische societeiten, dat de weidsche gebouwen op de hoofdplaatsen de inrichting misten voor voeding en nachtverblijf, waardoor de instellingen in de Engelsche en Amerikaansche koloniën zooveel gerief opleverden voor leden en geïntroduceerden. En ook dat ze, in tegenstelling met alle Angelsaksische clubs, geen gelegenheid boden voor lichaamsoefeningen. In 1912 legde deze de verklaring af: „In de latere jaren beperkt de sport zich niet langer geheel tot de wedrennen, en wordt aan lichaamsbeweging grooter aandacht geschonken. Echter nog in zeer bescheiden mate".[1])

De behoefte aan een middelpunt voor het gezellig verkeer, waar nu eens een voordracht, dan weer een concert of tooneelspel leven in de brouwerij bracht, waar met St. Nicolaas de tombola werd gehouden en iedere danspartij voorbereid werd, was in Indië zoo algemeen, dat alleen plaatsjes zonder beteekenis, koloniale *villes mortes*, eene societeit misten. Men zou van het Indische platteland (dat in werkelijkheid zeer bergachtig was) haast hetzelfde kunnen zeggen als van het Duitsche:

Und wo is denn ein Dörfchen klein,
Das könnte ohn' Vereine sein!

Die societeiten in het binnenland openden zich telkens voor het geheele gezin; ze vormden het punt van samenkomst voor alle blanke notabelen. En ook de bruine notabelen werden er gezien; inlandsche grooten, vooral zij die Europeesche scholen bezocht hadden, behoorden veelal tot de leden. De regent van de afdeeling kwam in de eerste pla[ats] in aanmerking, en ten overstaan van dezen steun[-] pilaar kwam dan allicht de kwestie ter sprak[e] welke andere inlandsche hoofden tot het lidmaat[-] schap zouden worden toegelaten. De jongere amb[te-] naren van Binnenlandsch Bestuur vonden zoo['n] gekleurd instrooisel vaak maar half aardig; d[och] de regent had het beslissende woord. Men zou [in-] landsche ambtenaren kunnen toelaten tot den ra[ng] van assistent-wedono — als de regent het go[ed] vond. En de regent — zoo schreef Eckart in zij[n] *Brieven* — „heeft gedurende zijn veeljarig bestu[ur] minstens van een dozijn *Harmonieën* de oprichti[ng] beleefd en ze ook allen zien opdoeken, na een k[ort] maar stormachtig bestaan en met achterlating [van] een deficit, en geeft, na een goedkeurend knik[je] van zijn „ouderen broeder" opgevangen te hebbe[n] onmiddellijk last dat al zijne ambtenaren, niet [be-] neden den rang van assistent-wedono, lid zull[en] worden".

Inlandsche vorsten konden eerelid worden. [Te] Soerakarta leefde nog de herinnering aan [een] soesoehoenan die, van zijn hoog standpunt in [de] inlandsche hierarchie afdalende, zich soms [ver-] waardigde om aan een speeltafeltje in de Europ[ee-] sche societeit plaats te nemen en daar, met een [uit-] verkoren stel notabelen, een kaartje te leggen. D[och] het stilzwijgend consigne was dan, dat Zijne Ho[og-] heid steeds winnen moest — of de bot was verg[-]

Die societeiten in 't binnenland hadden op de [in-] richtingen in de steden vaak het voordeel, dat [ze] omringd waren door een ruim en bloeiend erf, [op] plaatsen waar men niet op 'n honderd vierka[nte] meter terrein behoefde te zien. Dit was b.v. [het] geval met de societeit te Djokdjakarta, gelegen [aan] een spacieus plein en waar men het uitzicht [had] op een van die forsche, omvangrijke en eeuwenou[de] waringinboomen, die terecht tot de koningen [der] Indische plantenwereld gerekend worden en tot [de] staatsie van eene inlandsche hofplaats behoore[n]. Daarentegen waren die kleine societeiten ook [vaak] het tooneel van krakeelen en naijver, waarbij [ge-] woonlijk de vrouw in 't spel was. Eckart noem[de] de oprichting van een nieuwe societeit dan ook e[en] nieuwe gelegenheid om standjes te krijgen. B[ij-] door de conflicten tusschen het militaire en civi[ele] element, welke in Indië zoo vaak een acuut kar[ak-] ter aannamen. Van zoo'n societeitsruzie tussch[en] den resident en den militairen kommandant [ver-] haalt in zijn boek *Baren en oudgasten* de late[re] (sedert overleden) resident G. Valette. Tijdens d[ie] nog als secretaris van Pasoeroean fungeerde, w[as] hij een gewaardeerd medewerker van het *Soe[ra-] bajasch Handelsblad* en verklapte, gedekt door z[ijn] pseudoniem Ferragus, wel eens pikante toone[el-] tjes uit de societeit van Pasoeroean. Zijne figu[ren] van den resident Koker en den koffieplanter Da[-] derman behoorden waarschijnlijk tot zijne perso[on-] lijke heugenissen, en waren naar het leven g[e-] konterfeit.

In dien geest verhaalt ook B. Veth van eene societeit op een buitenpost, waar in het reglement bepaald was, dat het lidmaatschap steeds aan een nieuw bestuurshoofd zou worden „aangeboden". Een gewestelijke gouverneur of een resident be[-] hoefde niet als 'n gewone kandidaat er om te „vra[-] gen". Maar bij de behandeling van dat punt vonden een paar officieren, die in 't bestuur zaten, daarin aanleiding om de vraag te stellen: Moet het lid[-] maatschap dan ook niet onzen kolonel worden „aangeboden"? Ja, want een kolonel was in rang ge[-] geassimileerd met een resident, en voor zulke geeste[-] lijke monniken pasten gelijke kappen. Op de eerst[-] volgende bestuursvergadering zou die kwestie ter tafel komen; maar nu zaten er ook leden van de rechterlijke macht in het bestuur, en deze dienden het voorstel in dat die aanbiedings-clausule in het reglement ook van toepassing zou zijn op den presi[-] dent van den Raad van Justitie. Men kon vanwege de consequentie nog verder gaan — „on ne s'arrête pas en de si beau chemin". Er waren nog een presi[-] dent van de Kamer van Koophandel, en een hoofd van de politie, en chefs van handelshuizen; waarom zouden ook deze niet . . .

De stemming moest over die eerste netelige kwestie beslissen. Doch vóór het zoo ver kwam verlieten de rechterlijke ambtenaren het vertrek, dewijl *das Militär* eene overwegende meerderheid bezat en dewijl er gestemd zou worden, niet met gesloten briefjes, maar door opstaan of zitten blij[-] ven. Men kon dus precies nagaan wie voor of tegen

1) Ned.-Indië. II, bl. 383.

...eerbewijs aan den kolonel zou wezen. 't Gevolg ... dat deze laatste als huldigingswaardig in 't ...ement kwam, de president van den Raad van ...titie niet.

...Aan zulke futiliteiten hangt de conversatie in ...ë", schreef Veth.

...p de kleine plaatsen in 't binnenland van Java, ...op de buitenposten, was het kostuum der socie...bezoekers wel eens weinig gesoigneerd, of...schoon er altijd een grens was. De meest gejavani...eerde oudgast zou niet in de soos willen verschij...n in sarong of slaapbroek, en daarboven de oud...Indische Javaansche kabaja, welke zich van de ...schoone Chineesche onderscheidde doordien ze niet ...t knoopjes en lusjes dicht werd gemaakt, doch ...arbij de beide voorpanden los over elkaar werden ...slagen, en vastgehouden door een katoenen band ... op den rug aangehecht was. De dames echter ...schenen bij iedere pret wèl in hun geliefkoosd ...gligé. Die hadden het voorrecht der sexe, en den ...t in hun voordeel. Eilieve, een schoone, geste...n hagelwitte kabaja met kanten ruche en entre...ux, gesloten met een juweelen borstspeld, daar...der een vaak kostbare Solosche sarong, fijne ...lle kousen en met vergulde loovertjes bestikte ...Chineesche muiltjes — wie zou er iets tegen dur...n zeggen? Ook op de hoofdplaatsen van Java ...ef dit kostuum langen tijd *reçu*, en dat op plaat...en bij gelegenheden, waar men er thans niet ...n denken zou. Het verzet kwam eerst van den ...t der Engelschen, gedurende het Britsche tus...schenbewind van 1811 tot 1816, toen de vrouw van ...n Engelschen luitenant-gouverneur, lady Stam...ford Raffles, in de Bataviasche vrouwenwereld den ...on aangaf. Die vormelijke Britten veroordeelden, ...j monde van de ladies, die feitelijke inlandsche ...dracht van sarong en kabaja als „quite unbeco...ming" of „quite indecent". Ze vermaakten zich ook ...el over sommige gewoonten van de *Mynheers*, en ...noemden b.v. een bantal goeling of rolkussen, 'n ...misbaar stuk in het Indische ledikant, 't welk ...n zoo bekwamelijk tusschen de knieën kon ...men, schertsenderwijs *a Dutch wife*. Daarentegen ...nden ze 't vreemd, en niet zonder reden, dat de ...llanders in hunne societeiten en hunne huizen ...t eens het gebruik van de *punkah* kenden. En ...r die ongegêneerde dameskleedij, te pas of te ...as gedragen, gaven ze wel eens in het Engelsche ...blad, dat toen te Batavia verscheen, een ironisch ...sje ten beste. Zoo wijdde een Engelsche poeet, ...zijn vertrek van Java, aan de jonge dames der ...fdplaats het versje:

...can I e'er forget, till memory fail,
...r nymph-like forms in simple guise array'd;
...r white Cabayas floating to the gale,
...which with varying lights the moonbeams play'ed!

...dained by you the various arts of dress!
... pomp of ornament, the female boast!
...English damsels must with tears confess:
...hen unadorned, beauty's adorned the most."

Tegenover die kwestie van de kleeding stelde de ...erpartij intusschen de kwestie van het dieet, ...welk bij de Engelschen vaak berispelijk mocht ...rden genoemd, en ongeschikt voor een heet kli...aat. Evenals de Brit, de mannelijke zoowel als ...vrouwelijke, zich hield aan de vormelijke, maar ...r Indië onpraktische *dress for dinner* en bij ...ere formeele visite aan de *evening-dress*, zoo ...lgde hij ook in spijs en drank een leefregel, ter ...ader ure uit Old England overgenomen. In ...nne societeiten, en aan den disch in hunne hui...n zag men hen vleeschporties verorberen en alco...lische dranken gebruiken, die in Indië nog zoo...el schadelijker waren dan in Engeland. Zeker ...l eene inzendster, die zich Njonja Toewa noemde, ...Britsche veroveraars van Java wel eens zien pim...en in hun club, toen zij hun dit snuifje aanbood:

Tra taoe minoem sari hari
Port, Madera, Brandy, Beer,
Tra taoe makan Beef en Carry,
Makanan boesoek, English Heer!

Zij ondervond in haar protest steun van een ...urling, die blijkens zijn naam Michael Ferdinan...s à Lopes waarschijnlijk tot de te Batavia tal...ke klasse der Portugeesche „afzetsels" behoorde, ...die zijn strafdicht aan het adres van dien Engel...hen poeet besloot met de regels:

...lt van een Indiaan dees korte les onthouwen:
...imp nimmer zonder reên op mannen of op vrouwen,
...udt u bij roastbeef, bij madera, porter, bier,
...nt dat is welbeschouwd uw grootst, uw waar pleizier

Zulke sarkastische verzen waren ook niet zelden te vinden in de societeiten van het binnenland, in het Klachtenboek, in de wandeling het Boekoe Mopper genoemd. Want mopperen was eene levensuiting, die in de Indische atmosfeer hing en menige reiziger verdreef zich de verveling in het binnenland door zijn vernuft of zijn ergernis bot te vieren in het Klachtenboek. Soms waren 't ook geen klachten, maar ontboezemingen over de omgeving, door den genius der plaats ingegeven. Ook waren er wel anecdoten in omloop, die met het bewuste boek verband hielden; b.v. van den bezoeker, die na zijn diner daarin geboekstaafd had: „De erwtensoep in deze societeit lijkt wel snert". Van een andere, dien een spiegelei was opgediend, dat hem voorkwam naar eigen lof te rieken, waarop hij zijn klacht daarover inboekte, het spiegelei als stuk van overtuiging tusschen de bladen deponeerde, het boek met een klap dichtsloeg en daarna den mandoor gelastte om het in dien toestand naar het bestuur te brengen.

Doch zulke verhalen konden eerder betrekking hebben op een pasangrahan dan op een societeit, omdat men in deze laatste wel whisky-soda, maar geen erwtensoep en spiegeleieren placht op te dienen.

In de societeiten der hoofdplaatsen kwamen zulke koddigheden niet, of zelden voor. Daar was afleiding genoeg en men kon er in de leeszalen het woord van den wijsgeer gedenken, dat men z'n ledigen tijd altijd beter kan aanvullen met iets goeds te lezen dan iets slechts of middelmatigs te schrijven. Te Batavia waren de leestafels ruim voorzien in zulke fraaie gebouwen als de Harmonie en Concordia; men vond daar altijd leege kerken en volle societeiten. Vooral in vroeger tijd, wanneer de wedrennen, die op het Koningsplein voor het Museum gehouden werden, gedurende drie dagen het zakenleven der hoofdstad als 't ware tot stilstand brachten; wanneer de leden van de Race-club in hunne roode rokken met vergulde knoopen hier kwamen paradeeren, en ook de leden van de z.g. Pierewiet-club. Deze laatsten waren 'n soort van Bataviasche *incroyables*, jongelui meest uit den handel, die zich onderscheidden door een surplus aan vrijmoedigheid en doordien in hunne gesteven pantalons de vouw niet van voren zat, maar aan weerszijden van de pijpen, zoodat die pantalons dwars over het been opbolden, en daar ze tevens zeer wijd waren, het effect maakten van *pattes d'éléphant*. De naam Pierewieten hield waarschijnlijk verband met pierewaaien. Multatuli kende het woord ook, maar gebruikte het toch in een anderen zin wanneer hij aan zijn vrouw schreef (over zijne beide kinderen): „Kus de pierewieten!"

Concordia had niet zulk eene centrale ligging als de Harmonie, doch bezat een grooteren tuin en minstens even spacieuse balzaal, terwijl het als militaire societeit in nauwer verband stond met de Stafmuziek, die hier wekelijksche uitvoeringen gaf. De tegenwoordige Nederlandsche gezant te Praag, dr. Hendrik P. N. Muller, schreef dat dit muziekkorps z'n wedergade niet had in geheel Zuid- en Oost-Azië, waarvoor hij zich beriep op de getuigenis van een vreemdeling, Colquhoun in *The Mastery of the Pacific*. „En die muziek", ging hij voort, „maakt door haar vuur zelfs den pas uit Europa aangekomene naijverig". Dr. v. Rijckevorsel echter schreef in zijne *Brieven uit Insulinde*, dat het hem voorkwam, dat de Stafmuziek wel eens valsch speelde; al was 't ook een van de eerste geloofsartikelen van den Bataviaan, dat dit korps minstens even goed speelde als de kapel van Dunkler in Den Haag. Doch beide societeiten bezaten aanzienlijke voordeelen; ze verdienden de waardeering, die hun door ingezetene en vreemdeling werd toegedragen. Een zoo gestrenge censor als B. Veth, die op de stoffeering en vooral op het publiek van Indische societeiten heel wat te zeggen had, erkende dat deze twee in bijna elk opzicht de vergelijking met de beste Engelsche clubs in Voor-Indië, Singapore, China en Australië konden volhouden. Hij getuigde:

„De Concordia is een vorstelijk gebouw, en de Harmonie heeft een deftig, bijna aristokratisch interieur. Ik weet, gelukkig misschien, niet af van het bestuur, maar er wordt voorbeeldig gezorgd voor het bien-être van leden en introducés. Ik mag niet anders zeggen dan dit, die societeiten zijn prettige pleisterplaatsen. De leestafels zijn buitengewoon rijk voorzien van lectuur. Het is een genot — een genot te grooter wanneer men let op de in-

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

dische misère — als men in de leeszaal van de Harmonie in een gemakkelijken fauteuil gezeten is en de lectuur van een boek of tijdschrift entameert... En dan zijn er weer zooveel rare menschen, pêle-mêle, zoo van die indisch-menschen, met zweeterige overhemden bij de biljarten."

Aan andere bezoekers viel het op dat in die Bataviasche societeiten, in eene samenleving, doortrokken van ambtenarij en bureaukratie, zulk een andere toon, zulk een zwaarder atmosfeer heerschte dan b.v. in de Soerabajasche, waar de geest zooveel ongedwongener en jovialer was. „Wat een deftigheid, wat een stijfheid, daar in dien Concordiatuin!" riep een hunner uit. „Het is of die menschen bang zijn iets van hun ambtenaarlijke of militaire prestige te verliezen als zij eens vroolijk lachten of levendige gebaren maakten. De „chefs" mochten het bovendien eens zien, de „superieuren". Dat zou een catastrophe kunnen worden voor de promotie." [2])

Zulk een geest, zulk eene beklemming was ten eenenmale afwezig in eene planters-societeit gelijk die te Medan, aan welke Justus van Mauirk zulke goede herinneringen had. Aan de Bataviasche clubs ook, maar in dat Sumatraansche *dorado* had de Witte Societeit een eigen en een voordeelig cachet. „Daar", schreef hij, „ontplooien zich de strakste gezichten en praat men niet eens over tabak — ten minste niet wanneer de dames er bij zijn. Wat er uit Singapore of elders vermakelijks te krijgen is, wordt zoo spoedig mogelijk naar Medan in de Soos gehaald om de avonduren van de leden op te vroolijken. Ik woonde o.a. een paar voorstellingen bij van den Willard-troep, een Engelsch operettengezelschap, dat op kosten der societeit eenige uitvoeringen gaf, die zeer *welwillend* genoten en beter betaald werden dan ze verdienden, maar 't komt in Medan gelukkig niet op een paar dollars meer of minder aan, en de artistien, die het geluk hebben daar te worden ontvangen, keeren steeds tevreden en met een goed gevulden buidel terug, eenstemmig verklarend: „Medan people are the nicest people of the world". Er wordt in die Societeit van alles gedaan, gespeeld, gebiljart, muziek gemaakt, gedanst, zelfs komedie gespeeld. Enz."

Welnu, dit was van bijna iedere Indische societeit van eenige beteekenis te zeggen. En de muziek was daarbij niet de minst aangeschrevene onder de vermaken. Majoor Perelaer prees zich gelukkig dat hij juist op een Zaterdagavond te Samarang aankwam, omdat alsdan de muziek van de schutterij alle notabelen naar de societeit Amicitia lokte en daar als 't waren een kermis der ijdelheid vertoond werd. Oud en jong, in de rijtuigen, in den tuin of onder de veranda, kwam luisteren naar de muziek, dien avond o.a. de wals uit *Il Trovatore* of, gelijk een snedig jongmensch zei, de *traperdoeli* wals. Van zoo'n opera, wanneer die op de planken kwam, begreep men vaak noch de handeling, noch de woorden, maar de populaire muziek maakte alles goed. „Die Musik ist die wahre allgemeine Sprache, die man überall versteht".

Somtijds vonden die Indische societeiten 'n soort van voortzetting of herleving in 't vaderland. In zulke steden als Amsterdam, 's-Gravenhage, Arnhem, waren allicht gerepatrieerde indischgasten te vinden, die zich niet wenschten te verliezen in het gros der vaderlandsche societeitbezoekers, die „onder ons" wilden blijven en in hun club slechts personen wenschten aan te treffen, met wie ze hun Indische heugenissen konden opdiepen, Indische belangen bespreken, en bij wie ze zeker waren weerklank te zullen vinden zoodra de Oost ter sprake kwam. In het Haagsche *Pensionopolis* werd zulk eene omgeving reeds aangetroffen, zij 't ook als een deel van 't geheel. B. Veth legde daarover de verklaring af:

„Voor een ongelooflijk aantal personen in Indië vormt het soos-leven een integreerend deel van hun leven en „de Witte" in Den Haag levert het bewijs, dat de sleur van het soos-leven door de indischmenschen niet meer kan worden afgelegd, ook als ze in Holland zijn. Die „Witte" zit opgepropt met bewerende indische kletstafel-lui". [3])

Op andere verzamelplaatsen van Indischgasten moesten zij zelve zoo'n club oprichten, zooals te Amsterdam. Maar societeiten van zulk een exclusief karakter bestonden veelal niet lang. De oprichters verdwenen van het tooneel en hunne plaatsen werden niet, of niet voldoende aangevuld, en de instelling bezweek aan verval van krachten. Ten jare 1865 bestond zulk een societeit te Amsterdam; Potgieter schreef daarover aan zijn vriend Busken Huet:

„Van middag de Indische Club langs gaande, was het er leeg, wanhopig leeg."

Blijkbaar was dit dezelfde club waarvan Multatuli in zijn brief aan v. d. Bosch gewag maakte, want die brief was van hetzelfde jaar, en eveneens uit Amsterdam. Hij schreef toen over de mislukte speculatie om een bron van inkomsten te vinden in den verkoop van zijne portretten:

„Er bestaat hier in Amsterdam een soort Societeit „Indische Club". (Ik ben er nooit geweest, om dat ik... nu ja, om veel redenen). Geheel onverwachts, en zonder de minste aanleiding van mijn kant, ontvang ik vóór twee maanden een brief van die club, houdende berigt dat ik met algemeene stemmen tot eerelid was benoemd. Ik keek gek op en bedankte beleefd. Nu moest ik toch denken dat er in die societeit geestverwanten van mij waren. Zij hebben 't niet getoond, want niemand hunner heeft bijgedragen tot het doel dat ik mij voorstelde met de portretten." (Hij ging destijds om met plannen om een dagblad op te richten). [4])

Er bestaat nòg een Indische Club, de Perhimpoenan Indonesia, doch niet met het karakter van eene societeit. 't Is eene vereeniging van Indische studenten, of, gelijk het omzichtig wordt uitgedrukt, „van mannelijke studeerenden in Nederland die in Ned. Oostindië verblijf hebben gehouden". Doch naar hunne revolutionaire begrippen te oordeelen zou men haast willen gelooven: „die in Moskou verblijf hebben gehouden".

[2]) H. Borel in „Van Indische Landen en Steden."
[3]) Het Leven in Ned.-Indië, bl. 204.
[4]) Brieven, VII, bl. 27.

Het Oranje-Nassau Museum.

Van de hier ter stede gevestigde vereeniging „Oranje-Nassau Museum" mochten wij vroeger reeds meermalen in de kolommen van dit weekblad melding maken. Mag dan verwacht worden dat de Vereeniging ook hierdoor genoegzame bekendheid verkregen heeft, speciaal wenschen wij ditmaal de aandacht onzer Indische lezers op het Museum te vestigen. Immers, zij die eerlang weer naar Nederland terugkeeren, hebben er belang bij te weten dat, sedert hunne afwezigheid, de Residentie een instelling rijker geworden is welke er behoorde te zijn, maar die er nu voorgoed gevestigd is. Wij vestigen er hunne aandacht op aan de hand van het juist verschenen jaarverslag 1928, met een bijdrage van Johanna W. A. Naber over: De beteekenis der Vorstinnen van het huis van Oranje-Nassau, een voordracht door haar op 29 December 1928 gehouden voor de leden van genoemde vereeniging.

Dit jaarverslag, met schoone reproducties verlucht, vangt aan met het heugelijk bericht: „Het achter ons liggende vereenigingsjaar 1928 bracht onze jonge vereeniging veel goeds". Zulks blijkt uit het geen verder volgt, o.m. uit een wel langzaam maar toch gestadig vooruitgaan in stichters, begunstigers en leden en in het vooruitzicht op uitbreiding. Maar het spreekt vanzelf dat, als alle andere vereenigingen, ook deze streeft naar een vermeerdering van leden in versneld tempo, ware het slechts ter bestrijding der toenemende onkosten, verbonden aan een waardige huisvesting van datgene wat op een waardig milieu aanspraak heeft. Moge de belangstelling voor het Oranje-huis, welke elk Nederlander koestert, zich daadwerkelijk openbaren ten aanzien eener nationale instelling door welke de banden tusschen vorst en volk hechter aaneen gesmeed worden.

Van Week tot Week.

Dinsdag 16 tot Maandag 22 April.

De marinevliegtuigen op weg naar Indië. Over de waarschijnlijke oorzaak van het langdurig onthoud der drie vliegbooten in Napels, gebrek aan een der motoren van de „D 2" bevat de „Nw. Rott. Crt." van 18 April (Ochtendbl.) een uitvoerige correspondentie uit genoemde plaats. Met verwijzing naar mededeelingen, volstaan we ditmaal met nogmaals hieronder af te drukken de door de vliegtuigen in 14 étappes af te leggen route:

1. Den Helder—Hourtin. *Afgelegd Wo. 3 April.*
2. Hourtin—Berre. *Afgelegd Zo. 7 April.*
3. Berre—Napels. *Afgelegd Do. 11 April.*
4. Napels—Athene.
5. Athene—Alexandrette.
6. Alexandrette—Bagdad.
7. Bagdad—Henjam.
8. Henjam—Karachie.
9. Karachi—Bombay.
10. Bombay—Cochin.
11. Cochin—Trincomali.
12. Trincomali—Sabang.
13. Sabang—Tandjoeng Pinang.
14. Tandjoeng Pinang—Batavia.

De wijziging der Indische Staatsinrichting. De Eerste Kamer heeft den 19en April het ontwerp van wet tot wijziging van de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië (waarvan de verandering in de samenstelling van den Volksraad de kern vormt) met 29 tegen 15 stemmen aangenomen. Tegen waren alle Anti-Revolutionnairen, de Christelijk Historischen en één Roomsch-Katholiek (de heer Blomjous).

Sedert seinde Aneta commentaren van verschillende Europeesche dagbladen in Indië, welke met de totstandkoming der wet weinig zijn ingenomen.

etaris-Generaal Departement van Koloniën. Bij Kon. Besluit is aan Mr. Dr. M. S. Koster, secretaris-generaal bij het Dep. van Koloniën op zijn verzoek met ingang van 1 Mei a.s. eervol ontslag verleend onder dankbetuiging en is Mr. Koster benoemd tot Commandeur in de Orde van Oranje Nassau. — Bij Kon. Besluit is benoemd tot secretaris-generaal van genoemd departement Jhr. Mr. O. E. W. Six, thans administrateur.

ze verhouding tot Indië. Prof. Ir. C. L. v. d. Bilt heeft den 15en dezer voor den Bond van Jonge Liberalen te 's-Gravenhage eene voordracht gehouden over „Onze verhouding tot Indië". (Kort verslag in het Vaderl. van Di. 16 April, Avondbl. A.).

Heer Djajadiningrat naar Europa. Buitenzorg, 17 April (Aneta).[1]) Aan den heer Djajadiningrat (Vrijzinnig Democr. lid van den Volksraad) is opgedragen om zich gedurende twee maanden in Nederland, Duitschland en Oostenrijk op de hoogte te stellen van de organisatie van den middenstand, van de middenstandsvraagstukken en van de maatregelen, welke in het belang van den middenstand getroffen zijn.

d van den Volksraad. Batavia, 16 April (Aneta). Tot lid van den Volksraad in de vacature-Ligthart is benoemd de heer J. C. van Aalderen, directeur van de Vereenigde Prauwenveeren.

rbanning van een radja. Menado, 16 April (Aneta). De oud-radja van Taboekan, Sarapil is [wegens verduistering van landschapsgelden] veroordeeld tot een verbanning van 2 jaar uit zijn rijk. [Voor een dergelijk vonnis met betrekking op de gewezen radja's van Siaoe en Taroena zie het vorig K. W.]

ivers. examens. Leiden. Taalkundig candidaatsexamen Indologie de heer L. E. Goedhart. — Economisch doctoraal ex. Indologie de heeren W. C. Schoevers en A. te Velde.

zuinigingscommissie. Buitenzorg, 16 April. (Aneta). Ingesteld is de commissie, die tot taak heeft een onderzoek in te stellen naar de doeltreffendheid van de werkwijzen, die gevolgd worden aan de departementen van algemeen bestuur en bij de gouvernementsdiensten, alsmede naar de doelmatigheid van de personeelsformaties (organisatiecommissie). Benoemd tot lid en voorzitter is de heer Bodenhausen, tot lid-secretaris de heer Crince le Roy. Voorts zijn benoemd tot leden de heeren Allard, Beets, De Hoog, Mesdag, Michielsen, Soejono en Steinmetz.

nut van de radiografische verbinding met Indië. Ds. D. K. Wielenga, Geref. predikant te Voorschoten heeft alvorens een beroep naar Bandoeng aan te nemen, eerst een radiografisch gesprek gevoerd met den praeses en den scriba van den kerkeraad der Geref. kerk aldaar. Daarbij had men gelegenheid enkele kleine zaken over en weer te regelen, waarop het beroep met algemeene stemmen op hem werd uitgebracht.

nderzoek op Sumatra's Oostkust. De inspecteur voor agrarische zaken, de heer G. J. du Marchie Sarvaas heeft een bezoek gebracht aan de Oostkust van Sumatra om een onderzoek in te stellen naar aanleiding van in den Volksraad gerezen klachten over grondkwesties tusschen de bevolking en de ondernemingen en tevens ter bespreking van het vraagstuk van de omzetting van landbouw-concessies in erfpachtsrecht. Daartoe zullen besprekingen met den gouverneur van Sumatra's Oostkust, de leiders van de Deli-Planters-Vereeniging en de A.V.R.O.S. worden gevoerd. (Aneta, 20 April).

†

irecteur Muloschool Mulder. Soekaboemi, 16 April (Aneta). De directeur van de Christelijke Muloschool, de heer Mulder, is plotseling overleden.

Ng. Tjokroamidjojo. Het Alg. Ind. Dagbl. meldt dat de heer R. Ng. Tjokroamidjojo, oud-patih van Toeloengagoeng, ridder in de Oranje-Nassau-orde, die met ingang van 5 Februari j.l. was gepensionneerd, is overleden.

J. A. Quentin van Motman Holle. Te 's-Gravenhage is overleden de heer L. J. A. Quentin van Motman Holle, oud-kapitein der infanterie van het O.-I. leger.

J. Maas. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 71 jaar, overleden de heer R. J. Maas, sedert 1911 gepens. assistent-resident van Ponorogo.

G. K. W. F. de Vaynes van Brakell Buys. In den ouderdom van 52 jaar is te Batavia overleden de heer G. K. W. F. de Vaynes van Brakel Buys, directeur van de Ned.-Ind. Handelsbank. De overledene, oud-officier van het O.-I. leger, was ridder van de Militaire Willemsorde.

[1]) De Aneta-berichten zijn ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Wajang-Koelit Voorstelling.

Zooals de Haagsche dagbladen destijds vermeldden, werd op 13 Maart j.l. in het Indische Pensionrestaurant, *Senang-ati*, Balistraat 70, het Javaansche Nieuwjaar (*Lebaran*) plechtig gevierd door een groote schare Indonesische mannen en vrouwen, waarbij ook eenige Europeanen, o.a. de pers, genoodigd waren. Ditmaal werd de gebruikelijke, met gebed gewijde feestmaaltijd gevolgd door een *wajang-koelit* voorstelling, waarbij de Mangkoenegaransche edelman, Raden S. Hardjodiringgo, zoo meesterlijk als *dalang* (sprekend vertooner) optrad der als schaduwbeelden op een wit doek geprojecteerde, zeer fijn uit karbouw-leder gesneden figuren, dat zelfs degenen, voor wie veel verloren ging, doordat zij geen woord Javaansch verstonden, hem vroegen zulk een vertooning spoedig in een ruimere gelegenheid te willen herhalen.

Dit is j.l. Dinsdagavond 23 dezer geschied in de groote zaal der „Theosofische Vereeniging", de Ruyterstraat 67 te 's-Gravenhage. Ook wij ontvingen de vriendelijke uitnoodiging tot bijwoning van dien „Besloten Kunstavond", te geven door den leider van het Javaansche gezelschap „*Ardjoeno*" en hebben ten zeerste genoten van de stijlvolle *wajang-koelit* vertooning der *lakon*, „*Mintaraga*" (de zucht naar volmaking), met de daarbij behoorende *gamelan*-begeleiding.[1])

De heer Hardjodiringgo wist de talrijke aanwezigen op talentvolle wijze te boeien, niettegenstaande hij den tekst geheel in het Javaansch voordroeg.

Tevoren had hij echter in vloeiend, duidelijk Hollandsch een toelichting van een en ander gegeven, terwijl den bezoekers ook een programma met de volledige vertaling was aangeboden, welke het volgen vergemakkelijkte.

Reeds den eersten keer merkte de verslaggever van de „Haagsche Courant" op:

„Hoe prachtig zijn de fantastische, fraai gestyleerde en zeer expressieve wajangfiguren gesneden, elk sterk in het eigen karakter gehouden: godheden, nimfen, demonen, krijgshaftige en zeer komische figuren,[2]) in rijke afwisseling. Een wonder is het, hoe Raden S. Hardjodiringgo deze figuren laat leven, als schimmen op het witte doek, onder de begeleidende muziek van de *gamelan*, die dikwijls aanzwelt tot oorverdoovend krijgsgedruisch. Alle bewegingen zijn bestudeerd en voortreffelijk in overeenstemming gehouden met den aard van de voorgestelde figuur en met de handeling: verheven, onderdanig, heldhaftig of oerkomisch. Menigmaal schieten de figuren bliksemsnel, volkomen de actie weergevend, sterk expressionistisch voorbij.

„Ook de wijze, waarop de vertooner het spel doet vergezeld gaan van zijn voordracht is knap: de verschillende stemmen bij de onderscheidene figuren; de wijze van zeggen, genuanceerd naar karakter en handeling. En die handeling is zeer rijk; urenlang voltrekt zij zich, zonder rustpoos en men moet respect hebben voor de onvermoeibaarheid van den dalang, die tot het laatst een levendig tempo in het spel hield."

Zij die op Java, en speciaal in de Vorstenlanden wel eens *wajang*-uitvoeringen hebben bijgewoond, weten hoe deze gemeenlijk eenige nachten achtereen, van zonsondergang tot zonsopgang duren en hoe de inboorlingen al dien tijd in gespannen aandacht dezen symbolisch voorgestelden wereldstrijd tusschen het goede en het kwade, waarbij 't eerste ten slotte het tweede overwint, volgen; hoe zij door het meeslepend rhythme van muziek en voordracht, vaak in een droomtoestand, tusschen waken en slapen geraken, welke wij, nuchtere, over-intellectueel ontwikkelde Westerlingen maar al te zelden benaderen.

Wetend, hoe weinig het meerendeel van het Haagsche publiek deze hoogstaande kunst te genieten verstaat, hoe moeilijk 't dit rhythme aan kan voelen en er zich voor open stelt om de verheven schoonheid er van te kunnen ondergaan, had de verstandige *dalang* den takt ditmaal de voorstelling niet langer dan een paar uurtjes te doen duren. Daardoor zal dan ook wellicht bij sommige gevoeligen den smaak er voor en het verlangen naar meer opgewekt zijn. Want gelijk de verslaggever van „Het Vaderland" schreef:

„Men kent de fijngesneden *wajang*-poppen,[3]) maar hier zag men ze in beweging, en ook deze bewegingen waren van een rhythme, een leven, een stijl om niet te vergeten! Hoe plechtig van verheven rust was *Ardjoeno* b.v., hoe geestig de drie dienaren: *Semar*, *Nologareng* en *Petrook*."

Want de Javaan is niet alleen mystiek, maar ook humoristisch aangelegd.

Mocht, naar wij van harte hopen, de heer Hardjodiringgo, aangemoedigd door het groote succes, dat hij nu had, deze voorstellingen weer geven, zoo kunnen wij hier niet beter doen dan den raad herhalen, aan het slot van bovengenoemd verslag geuit: *Men verzuime vooral niet er heen te gaan!*

Het belangstellend zich openstellen voor dergelijke volkskunst zal Oost en West nader en beter tot elkander kunnen brengen dan de knapste politieke redevoering.

Mooie toepassing der Batiktechniek.

Er op attent gemaakt door het volgend artikel van den kunstcriticus, *Just. Havelaar* in „Het Vaderland", zijn wij dezer dagen een bezoek gaan brengen aan het clubgebouw der vrouwelijke studenten te Leiden, Rapenburg 65, hetgeen wij ook den lezers van het „Koloniaal Weekblad" ten zeerste kunnen aanbevelen.

„Toen de Leidsche meisjes-studenten zich in een der deftigste patriciërshuizen op het Rapenburg vestigden, boden haar afgestudeerde academiezusters haar, ter opluistering van de ruime hal, een zeer grooten gebatikten doek aan, vervaardigd door Bertha Bake.

Waar zulke groote opdrachten in de batikkunst nog niet vaak voorkomen, is het volkomen gewettigd aan deze gebeurtenis eenige aandacht te schenken. Vele tentoonstellingen van schilderijen zijn zoo belangrijk niet voor het aesthetisch leven van onzen tijd!

De Leidsche meisjes-studenten munten uit in

[1]) De mooie instrumenten waren door „Boeatan" in bruikleen afgestaan. — Red.

[2]) Dergelijke wajang-koelitfiguren zijn ook in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19, te 's-Gravenhage te koop.

Terecht heeft Prof. J. A. Loebèr geschreven, dat deze schaduwbeelden de mooiste zwart en wit-kunst vertegenwoordigen, die men zich denken kan. Zij staan ook prachtig tegen een glasruit. — Red.

[3]) „Poppen" in den waren zin van het woord zijn deze platte lederen figuren eigenlijk niet. De wajang vertooning met uit hout gesneden en aangekleede poppen, vooral in West-Java inheemsch, heet wajang-golek. — Red.

welgemanierdheid: ongetwijfeld zullen zij belangstellenden gaarne in haar gewijde hal toelaten en hun in staat stellen het werk van mej. Bake te aanschouwen.

Tusschen twee zware, eiken deuren in hangt, tegen den room-gelen muur, het enorme doek van zwaar linnen. Een lage bank is er vóór geplaatst, een bank die eveneens met een door mej. Bake gebatikten lap bedekt is en die dus met de wandbekleeding één geheel vormt.

Het verrassende is, dat dit strenge ornamentale doek de imposante ruimte niet alleen volkomen beheerscht, maar ook ten leven wekt. Geen Perzisch tapijt, hoe edel ook, zou deze functie kunnen vervullen. Wat is daarvan de reden? Deze waarschijnlijk: dat de gebatikte lap meer het karakter heeft van een zelfstandige, ornamentale schepping, dat hij boven het louter-decoratieve uitkomt, dat hij meer beeldend werkt.

In groote vlakken is de conceptie opgebouwd. Uit een stuk gespannen fundament stijgen de vormen opwaarts, binnen hun rijke, zwarte omraming, wisselend van kleur (een diep oker-geel, een deftig grijs en vele schakeeringen van zwart), tot zij zich oplossen in drie machtige spitsen, die de gansche conceptie een zekere verheffing geven.

Het is verwonderlijk, hoe zuiver geometrische vormen zoo enorm suggestief kunnen zijn.

Het karakter van het ornament is zeer grootsch, zeer streng gehouden, niettegenstaande de verbazende fijnheid der détails. Geen plekje is doode kleur gebleven.

Ik voel voor zulk werk een groote bewondering. Het is niet grillig, niet mooi-gemaakt, niet modieus of effectmatig. Het heeft voornaamheid en stijl.

Zulk werk toont aan, wat in de moderne batikkunst te bereiken valt. Want er wordt in deze techniek hopeloos geliefhebberd door artistieke dames en damesachtige artiesten. Een aardig effect is dra bereikt....

Hier echter is, door iemand die met haar arbeid meegroeide, een streng, levend en verbeeldingsrijk werk ontstaan, dat een sfeer suggereert en een architectonische ruimte beheerscht.

Wanneer men den geest van dit werk in zich opgenomen heeft, begrijpt men eerst hoe mooi 't huis zelf is. Men zou heel dit interieur op het batikwerk willen afstemmen....

Een dergelijk vereenigingshuis legt verplichtingen op. *Noblesse oblige*: weinig wijsheid uit vroeger eeuwen heeft ons geslacht zoo dringend van noode! In alles."

Het behoeft wel geen betoog, dat wij 't met deze opvatting volkomen eens zijn.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De herstelde tegenstelling.

De Loc. (15/3, blz. 19) wijdt een hoofdartikel aan de crisis in Bombay, die, na een week van verschrikking, geëindigd is. De koloniale verhouding is in Bombay natuurlijk geworden. Het rechtstreeksch bestuur over stad en provincie is voor een goed deel in Inlandsche handen gelegd; en de Engelsche opperleiding daarvan weet men niet te kunnen ontberen. Het gevolg is, dat *de groepsvorming in de Inlandsche maatschappij* geheel hersteld is en niet langer beïnvloed wordt door het tijdelijk contrast tusschen inheemsch en uitheemsch. Die groepen zijn in Britsch-Indië zeer scherp gescheiden. En *die groepen* kwamen in botsing. Er zijn Mohammedanen. Hindoes en Parsis, ambtenaren en particulieren, bestuurders en bestuurden, kapitalisten en arbeiders. Er zijn de eigenaars van de groote fabrieken, en er is de massa, die er in werkt; er zijn de bewoners van groote en prachtige paleizen, en de bewoners van de achterbuurten. *En het zijn allen ... Inheemschen.* Zij vormen tezamen de Inlandsche maatschappij; en *in die samenleving zijn de tegenstellingen tusschen al die groepen volledig hersteld.* Zoo werd er gestaakt in de textielfabrieken; de stakers waren Indiërs en de werkgevers eveneens. Er werd gestaakt in de geweldige fabrieken van Tata; de 30.000 stakers waren Indiërs, de Tata's zijn het ook. Er werden op groote schaal relletjes op touw gezet...... in de Inlandsche wijken. Weliswaar kwamen er botsingen ook met het Engelsche deel van het Bestuur, maar de orde werd daardoor hersteld met behulp van een burgerwacht, die uit Indiërs bestond. Juist het *Engelsche* element in het Bestuur kon, precies zooals bij de botsingen tusschen Hindoes en Mohammedanen, rust en orde herstellen, en ten slotte waren alle partijen daar blij om. Het komt *De Loc*, voor, dat men aan dit Bombay'sche geval veel aandacht moet besteden. Want het geeft een perspectief aan koloniale vraagstukken, dat door pessimisten ook in *Ned.-Indië* te zeer miskend wordt.

De Loc. schrijft voorts over „De Soefi-beweging" (11/3, blz. 2, H. van Tuyll van Serooskerken) en „De Malaria-plaag" (16/3, blz. 31, Sir Ronald Ross), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (14/3, 3de bl.), „Indo-China" (15/3) en een „Legende" (19/3), het *Soer. Hbl.* over „Britsch-Indië" (15/3, 2de bl. Mr. H. D. van Werkum, en 4de bl.), „Espagnola" (12 en 14/3, 2de bl. *B.*) en „Een wrange geschiedenis" (9/3, 2de bl. Villanus), en *De Sum. Post* over „Rusland en het Oosten" (21/3, Dr. J. Lewin).

De Spiegel.

Z. constateert in het *Soer. Hbl.* (9/3, 3de bl.), dat men in de Straits niet bijster gesticht is over den grooten lof, onzen *kolonialen arbeid* toegezwaaid door mr. Ormsby Gore. In „The Straits Echo" hield onlangs een op *Java* wonend Engelschman op zijn beurt ons den spiegel voor en *Z.* moet erkennen, dat de correspondent verschillende zeer juiste opmerkingen schreef. *Onze fiscale neigingen zijn te scherp; wij belemmeren den Inlander in tal van uitingen van zijn leven; wij regelen en administreren te veel. Wij hebben een leger van ambtenaren* en er is nog wel meer reden tot critiek. Dit zij gaarne erkend. Wanneer het Hollandsche Volk zijn kolonisatiewerk tot zoo hoog mogelijk niveau tracht op te voeren, doet het dit niet met hetzelfde gevoel dat de roeiers van verschillende ploegen aanzet om elkaar de loef af te steken. Koloniale arbeid is geen jacht naar record, naar het „slaan" van anderen, naar het winnen eener race. Wat wij in Indië deden, wat wij in Indië hebben gewrocht, ging niet uit van 't doel, Engeland in dit opzicht te slaan; Nederland wil in Indië slechts een beleid voeren, dat de juiste uitbeelding is van zijn kolonisatie-ideaal. Wij zouden willen werken in een groote Westersche competitie. En wanneer nu anderen — niet alleen mr. Ormsby Gore, doch ook Franschen en Duitschers — zeggen, dat Holland in Azië zulk voortreffelijk werk verricht, dan is dit zeker vleiend voor ons, en *misschien* minder aangenaam voor anderen, maar het behoeft toch geen aanleiding te zijn om te trachten, *Holland* als Land en *ons* als Volk, wat naar beneden te duwen. Wat nut heeft het, van ons te schrijven, dat „eigenbelang het meest op den voorgrond tredende kenmerk van het Nederlandsche karakter is"? Dat „buitensporige liefde voor het geld" bij ons overheerscht en elk ander gevoel daaraan ondergeschikt maakt? En al die smaad voor ons...... omdat mr. Onsby Gore ons prees, en vooral...... omdat wij in de rubberkwestie een eigen standpunt innemen? Waar moet het heen als wij allen gaan zoeken naar hetgeen ons fouten schijnen in andere volken? — vraagt *Z.* ten slotte. — Gelet op den echt Britschen geest, is van den Brit dergelijk inferieur werk niet te verwachten. En men is nog niet de goede Brit als men Engelsch schrijft en spreekt.

Noord-Sumatra een economisch geheel.

Met het oog op de voor *Noord-Sumatra* geldende actueele vraagstukken als: de Europeesche landbouw, de daarmee samenhangende Poenale Sanctie, het rijstvraagstuk van de Oostkust, de kolonisatie en dergelijke, geeft de *Deli Crt.* (18, 19, 20, 22 en 23/3) een beschouwing over *Atjeh*, S.O.K., *Tapanoeli* en S.W.K., als een economische eenheid, wier belangen voor de toekomst ten nauwste verbonden zijn. De wijzigingen, die de voortsnellende tijd heeft gebracht, het ontstaan van groote bevolkingsculturen en de enorme veranderingen, die de auto en autobus in het verkeersvraagstuk hebben gebracht, hebben een geheel nieuwen toestand geschapen, waarmee men ten volle rekening moet houden. In Atjeh en Tapanoeli liggen nog tienduizenden hectaren grond braak, die uitstekend geschikt zijn voor kolonisatie van Inlanders; op de Oostkust zijn daartoe nog gronden beschikbaar in de kuststrook en in het heuvelgebied, zoomede in Zuid-Asahan. Door *een uitgebreid wegennet*, dat de vier Gewesten van Noord-Sumatra hecht aaneenklinkt, behoort het aan ondernemingen en ondernemingsproducten rijke Gewest der Oostkust verbonden te zijn met de drie andere *rijst* en *vee* leverende Gewesten. Het is van 't grootste belang, dat de tegenwoordige *rijstbouw* zorgvuldig wordt behouden, zoo mogelijk uitgebreid, en dat deze cultuur niet verminderd onder de bestaande stemming tot uitbreiding der bevolkingscultures voor de Europeesche markt. Voor

Noord-Sumatra is in den loop der volgende jaren, en hoe eer hoe beter, nog zeker minstens *f* 30 à *f* 40 millioen dringend noodig voor wegenaanleg. Een geweldig kapitaal, dat onmiddellijk hooge rente zal afwerpen, niet in den vorm van direct dividend of opbrengst van tollen, die uit den tijd zijn, maar in den vorm van toenemende welvaart, landsontwikkeling en stijgende belastingen voor de schatkist. Het beste ware het kapitaal uit leeningen te vinden, al naar gelang van de behoefte, en deze leeningen af te lossen over de periode van den levensduur dezer wegen.

De *D.C.* acht den aanleg van *wegen* nog veel dringender noodig dan die van *spoorwegen*. Het moet ten slotte de spoorweg zijn, die de groote massa der producten moet afvoeren en in de toekomst is een spoorwegverbinding van het Oostkustnet met dat der Westkust, benevens een zijlijn naar Pakan Baroe (c.q. Tambilahan) onvoorwaardelijk noodig. Ondanks de buitengewone toeneming van het autoverkeer en de daarmede gepaard gaande daling van het reizigersvervoer op de spoorwegen, nemen de totale ontvangsten van alle lijnen op Sumatra belangrijk toe. Dat is te danken aan het toenemend *vrachtverkeer over groote afstanden*, dat tot nu toe niet alleen nog niet door de auto's is overgenomen, maar dat integendeel *door het toegenomen secundair autoverkeer, sterk is bevorderd.*

Vooral in *Tapanoeli* is heel wat verzet geweest tegen de *heerendiensten,* waaraan men voor een goed deel het oorspronkelijke wegennet dankt. Het heette destijds, dat de wegen er kwamen voor de Europeanen en de ondernemingen, en *dat de Inlander er niets aan had.* Eenigen tijd geleden nu bood de bevolking van een kampong in Mandailing geheel uit eigen beweging aan om *f* 6.000 te storten voor een verbindingsweg van hun kampong met den grooten weg, een afstand van enkele kilometers. En toen dit later door de inmiddels ingetreden prijsdaling in de rubber wat moeilijk viel, boden de kamponglieden aan om dien weg in vrijwilligen arbeid aan te leggen, terwijl ze daarmee maar vast begonnen. Zóózeer waren zij overtuigd van het groote voordeel, dat de aansluiting van hun kampong aan den grooten weg zou opleveren, zoodat de autobussen in de kampong konden komen. En op een stukje weg van Sibolga in de richting van Sorkam, dat later moet uitgroeien tot den grooten weg Sibolga-Baros, een stukje weg van een 10-tal K.M., worden nu dagelijks een 60- tot 70-tal auto's geteld, terwijl de weg ternauwernood klaar is.

De *kolonisatie* op de ondernemingen ter S.O.K. is een groote wensch der Regeering. Verschillende maatschappijen hebben op dit gebied al heel wat bereikt. Van de Senembah Mpij. is het in het bizonder bekend, maar ook de Deli Mpij. — en andere — heeft op tal van ondernemingen al evenveel gedaan en 10 tot 15 % der Javaansche arbeiders in kolonies met een flinken lap gronds gehuisvest. Verder is kolonisatie buiten de ondernemingen ontstaan door de vestiging van contractanten en hun nakomelingen. Die *spontane kolonisatie* zal door wegen en door verkeer belangrijk bevorderd worden. Op die wijze zal men in Noord Sumatra een bevolkingsoverschot bereiken, dat in bepaalde tijden van het jaar op de ondernemingen zal werken.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (12/3, 3de bl. „Van eenzame streken", *Z.*; 15/3, 3de bl. „B.O.W. en aannemer", *Z.*) en de *Deli Crt.* (21 en 22/3 „Een onderhoud met mr. Fruin").

Stroovuur.

Sprekend over *de Inlandsche beweging* en over de beschouwingen, welke het „Soer. Hbl." (8/3, 3de bl., *Z.*) vastknoopte aan het z.g. „Semarangsche geval", maakt *De Loc.* (12/3, blz. 19) de volgende opmerkingen, met welke het „Soer. Hbl." (14/3, 3de bl.) het geheel eens is: Het is merkwaardig, dat zich sindsdien een geval heeft aangekondigd, waarbij het trekken van nauwkeurige grenzen wel zéér noodig zal zijn. Wij bedoelen het bericht dat de *Perhimpoenan Indonesia* voornemens is den zetel naar Indië te verplaatsen. Is dit toelaatbaar? Deze P.I. is de studentenvereeniging, waarvan de relaties met Moskou aanleiding waren tot het bekende proces. Kort daarna heeft zij, nadat de S.D.A.P. was voorgegaan, de actieve deelneming aan de communistische „Liga tegen Imperialisme" gestaakt; en dit zou als bewijs van goed gedrag kunnen gelden, indien niet juist de laatste mail een bewijs naar Indië had gebracht, dat aantoont welk bedenkelijk karakter deze P.I. nog steeds heeft. Er is namelijk een *manifest* verspreid, waarin wordt medegedeeld, dat de P. I. voortaan weer deel uitmaakt van de Liga. Het spreekt van: „de toenemende reactionnaire maatregelen van de koloniale Regeering"; „de huidige onderdrukkingspolitiek"; „de toenemende machtsvorming van het nationale eenheidsfront heeft geleid tot een verscherpte koloniale terreur"; het „agressieve koloniale imperialisme" enz. Ten slotte roept het bestuur der P.I. alle kameraden op om den strijd tegen „de verdrukking van alle onderdrukte rassen, volkeren en klassen" te voeren door mede te werken aan de „Liga tegen Imperialisme en voor nationale onafhankelijkheid". Welnu — wij zijn van harte ingenomen met een liberale en tegemoetkomende politiek van de Regeering jegens *nationalistische Inlandsche vereenigingen.* Een rustige aanvaarding van die beweging en een weloverwogen politiek, welke meer en meer Inlandsche groepen betrekt in de bestuurstaak, getuigt van zelfvertrouwen. Maar zoodra het gaat om een vereeniging als deze „*Perhimpoenan Indonesia*", die reeds lang den kwaden geest der Inlandsche beweging vormt, en die nog steeds en zelfs openlijk relaties onderhoudt met communistische organen, dan zeggen wij: *hier ligt de grens.* Als wij andere verschijnselen niet al te tragisch nemen, en van oordeel zijn, dat velen gevaren zien, die niet bestaan, dan is dat omdat men zoo menige politieke actie schromelijk overschat. Maar zoodra beproefd wordt in Indië weer vasten voet te krijgen door een groep verdwaasde lieden die, zooals de ervaring geleerd heeft, in hun verblinding bereid zouden zijn nieuwe onheilen over hun volk te brengen, *dan* is het tijd de grens te trekken. *Dan* moet men bedenken, *dat ook een stroovuur brand kan stichten.* Het is de taak van de Regeering, daar tegen te waken door tijdig en krachtig in te grijpen en de bevolking te behoeden tegen deze misleiders — en hun handlangers, *die wellicht reeds in Indië werkzaam zijn.*

De Loc. (15/3, blz. 25) vermeldt de redenen, waarom Joh. Wawoeroentoe en Clemens Wentoek, van de res. Menado, die gedurende 2½ jaar te Moskou opgeleid werden tot propagandisten van het communisme voor het Oosten, door de Indische Regeering de plaats Moeting (Gouv. Molukken) tot verblijf is aangewezen. Het *Soer. Hbl.* (14/3, 3de bl. „Naar de verkiezingen" in Holland, *Z.*) wijst op de twee mogelijkheden, die voor den nuchteren Inlander bestaan. De eerste is: Het communisme; dit is realiteit, maar eene die dood en vernietiging brengt. De tweede mogelijkheid is: Eerlijke samenwerking met ons op den langen weg, welke naar economische vrijmaking voert.

Van feesten en vasten.

De Loc. (11/3, blz. 1) bevat een interessant artikel van mevr. *Ch. de Cock—Wheatly* uit *Klaten* over feesten en vasten bij de Javanen. Wij citeeren een gedeelte. De Javanen gelooven, dat uur en datum van geboorte van grooten invloed zijn op iemands karakter en op het lot zijner ouders. Offeranden van rijst en groenten worden gebracht op den vijfden en den vijf en dertigsten dag na de geboorte. Het feest echter, dat van het grootste gewicht is, is dat, hetwelk gevierd wordt in de zevende maand, wanneer het kind voor het eerst met de voeten den grond mag beroeren. Kleurrijke zoetigheden en koekjes, alsmede een substantieele maaltijd worden bereid voor de talrijke gasten en wanneer de familie het zich financieel maar eenigszins kan veroorlooven, dan wordt de avond opgevroolijkt door een wajangvoorstelling, den onvermijdelijken gameian en dansmeiden. Het kind wordt gedurende een korten tijd geplaatst onder een „koeroengan", een kippenmand, en wordt vervolgens door den vader geplaatst op de sporten van een korte ladder, gemaakt van suikerriet, welke ladder hij op moet klimmen. In deze primitieve ceremonie ligt een diepe beteekenis opgesloten: de kippenmand welke beschut tegen de gevaren der wereld en de ladder gemaakt van sappig suikerriet, die de sociale ladder voorstelt, die leidt tot roem en succes. Deze dag is de dag der dagen in de familie-annalen en zelfs de dorpspriester draagt tot verhooging van het feestvertoon bij, door in officieel gewaad op het feest te verschijnen. Een ander offerfeest wordt gehouden op den eersten geboortedag van het kind en ook in de daaropvolgende jaren worden te zijner eere verschillende feesten gegeven, totdat hij den leeftijd tusschen twaalf en vijftien bereikt, wanneer de kroon der mannelijkheid wordt bereikt en het feest der besnijdenis plaats heeft. Op zijn schoonst uitgedost en getooid met kembang tandjong (mimusops elenge), zijn gezicht bedekt met geel poeder, bevindt de jongeling zich in het centrum van zijn kring en wordt hij door iedereen gelukgewenscht met het bereiken van den leeftijd van bezonnenheid (die echter veelal onbezonnen is). Bij zoo'n belangrijke gelegenheid wordt een karbouw of een geit geslacht en alle offers zijn navenant. Aan het brengen van offers komt geen eind en het leven van den Javaan van de wieg tot aan het graf wordt uitgestippeld door een lijn van slamatans, die alle door de verschillende doeleinden van elkaar afwijken.

Het *Soer. Hbl.* vertelt van „Atjeh" (11, 12 en 14/3, 3de bl. *Villanus*), *De Loc.* van „Hadji Fachrodin" (11/3, blz. 2), „De Visscherij" en „De Sekadjang-Dajaks uit de Boven-Sekajam" (14/3), de *Java-Bode* van „Het nieuwe Tehuis" voor Chin. meisjes op Tanah Abang (19/3) en van „Nieuw-Guinea (19/3, 1A), *De Sum. Post* van „Australië, IV" (23/3, *P. Scheffer*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Gekeerd beleid.

Ondervolgend artikel (een weinig verkort) vonden wij in het tijdschrift *Timboel,* algemeen periodiek voor Indonesië te Solo, van 15 Maart. Schrijver plaatste als motto boven zijn stuk een aanhaling uit een schrijven van Mr. A. Joekes in „De Vrijz. Democraat":

„Zelfs onder de hoogste bestuursambtenaren zijn er, die meer den indruk maken van jacht te houden op voormannen van de nationalistische beweging, dan van het voeren van een sterk maar welwillend gezag".

Wie geen vreemdeling is in het Jeruzalem der geschiedenis van de sociale beweging, weet dat sterke reactie tot revolutionnaire tegenactie leidt. De felle behoudzucht in achterlijke landen als Rusland, waar een kleine en benepen klasse hare voorrechten wilde handhaven en elken vooruitgang der analfabetenbevolking met dwang en geweld tegen trachtte te houden, leidde in de 19e eeuw met maatschappelijke noodwendigheid tot een tegenactie, die bekend staat als nihilisme en anarchisme.

Was dit het geval in Europeesche landen die althans niet onder vreemde overheersching stonden, evenzeer gaat deze stelregel op voor Oostersche landen, waar overmatige druk de lijdzaamheid plotseling in grootere en kleinere explosies kan doen omslaan. Japan, om de sociale beweging in een „vrij" Oostersch land als voorbeeld te nemen, kent de sociale abnormaliteiten, de anarchistische stroomingen evengoed als de Westersche landen. Hoeveel te meer zullen dergelijke sociale verschijnselen bij een door een vreemd ras overheerscht volk dreigen.

Immers, hier geven ook de goed bedoelde maar niet in overeenstemming met het volkskarakter genomen staatkundige maatregelen tot misvatting aanleiding. Vooral wanneer een vreemde en behoudzuchtige pers dag in dag uit, dikwerf uit onwetendheid, maar vaak ook met opzet, tot verbittering aanleiding geeft. Wil daarbij nu het ongeluk dat ook de overheid als zoodanig, dan wel een of meerdere harer organen de ontstemming gaande maken, hoezeer zal dan het gevaar voor ongewenschte tegenacties toenemen.

Wie dit alles overweegt, ziet niet zonder vrees Indonesië's toekomst tegemoet. Wij publiceeren hieronder een zakelijk relaas, betreffende een voorval, één symptoom uit de vele, die thans bijna geheel midden-Java teisteren en die de teekens zijn van een geest, waartegen niet genoeg gewaarschuwd kan worden.

Het schijnt het noodlot van den huidigen liberalen Landvoogd te zijn dat zijn, ongetwijfeld zuiver bedoeld, beleid door de organen die het moeten in practijk brengen, in het tegendeel worden omgezet. Dat in bestuursconferenties vrijelijk meeningen tegenover het algemeen beleid worden naar voren gebracht door de betrokken ambtenaren is hun recht, mits zij in de practijk niet opzettelijk tegen het centrale beleid ingaan. Een krachtig bewindsman zou tegen dit laatste b.v. maatregelen kunnen treffen door in het openbaar zulke afwijkingen te disqualificeeren. Waar zoo dikwijls in de Volksraadzaal vermaningen en preventieve raadgevingen tot de eene partij, tot de volksbeweging gericht worden, waarom laat men zulks na als het de andere partij, politie en bestuur, betreft?

We kunnen ons denken, dat in bizondere gevallen van verkeerd beleid, zooals zich b.v. onlangs te Semarang voordeden, een duidelijk, in het publiek gesproken woord een zeer nuttig effect zou hebben, herhalingen en mogelijke ernstige nawerkingen zou kunnen voorkomen.

Durft men dit middel niet aan, dan heeft de Landvoogd in benoeming en ontslag een wapen in de hand dat, omzichtig gehanteerd, een discreet karakter draagt, waarvan dus niemand kan beweren dat het „gezagsfnuikend" werkt en dat toch zijn nuttige uitwerking niet mist. Het decorum van het gezag kan onaangetast blijven en het effect vermeden worden van een gezag dat „zichzelf" dementeert. Laat men beide middelen, het openlijke en het discrete, ongebruikt, — geven de benoemingen integendeel dikwerf blijk dat de hoogste in den lande de bedenkelijke situatie onvoldoende overziet, dan heeft het hooge gezag het ook aan zich zelf te wijten wanneer lagere, onverantwoordelijke gezagsorganen het wagen stelling te nemen, een eigen politiek te voeren die ingaat tegen den duidelijken wil van den hoogsten bewindvoerder; dan draagt de Landvoogd niet slechts de staatsrechtelijke, maar ook de *volle moreele verantwoordelijkheid* voor de onverstandige daden van dit gekeerde, verkeerde gezag; dan ook zullen de mogelijke ongewenschte gevolgen en uitvloeisels, die zich laten voorzien, door den toekomstigen beoordeelaar terecht op *zijn* debet geplaatst worden.

De verhouding tusschen Centraal en lager gezag in Indonesië is thans zóó, dat de lagere bestuursorganen, onvoldoende gecontroleerd, herhaaldelijk in strijd met het openlijk beleden Regeeringsbeleid optreden. Deze disharmonie is een der grootste euvelen van de huidige bestuursvoering.

Een bestuursvoering, die naar haar woord en in haar bedoeling vrijzinnig is, maar naar daden en verwezenlijking daarmede lijnrecht in strijd komt, wordt op den duur onhoudbaar. De toestand onder dit dubbel régime is in Midden-Java inderdaad reeds tot een ondragelijken last geworden. Wie overziet *nauwkeurig* de mogelijke, maar betreurenswaardige gevolgen en uitvloeisels? Hier valt slechts te vermoeden, *niet te bewijzen*. Maar het bepaalde geval van verkeerd beleid, dat wij thans publiceeren, bewijst ook voor degenen die om bewijzen vragen (omdat zij het vermogen missen met de volkspsyche mee te voelen) iets. Het bewijst met stelligheid hoe moeilijk, zoo niet hoe onmogelijk, het hier in deze landen den ambtenaar gemaakt wordt om een goed vaderlander te zijn. Het bijwonen eener vergadering ter eere van een nationale figuur als Tjiptomangoenkoesoemo (zelfs door tegenstanders in de sana-pers en zelfs door het Volksraadslid P. Koesoemojoedo geëerd), is hier thans een zoo groot vergrijp, dat bedreiging met ontslag er op volgt. Maar al te duidelijk blijkt uit dit voorval hoe uiterst beperkt de persoonlijke en publieke vrijheid hier is. Ook al sympathiseert een ambtenaar volstrekt niet met *elke* daad door de nationale figuur in kwestie verricht, die ambtenaar wordt niettemin voor een handeling, waaruit men sympathie met de genoemde figuur wil afleiden, gemaszregelt. Zelfs deze vrijheid gunt men hem niet, een hoe gematigd nationalist hij ook moge wezen. Zoo worden de gematigden, wien men geen spoor van bewegingsvrijheid laat, automatisch naar uiterst links gedreven. Zoo verlamt de overheid zelve de politieke actie der gematigden, ontneemt zich zelve den steun tegenover het extremisme, die in een gematigde politieke actie gelegen is.

Wanneer de jongere generatie zich afkeerig mocht gaan toonen, niet slechts van den dienst in het Inlandsch B. B., doch van *elk* staatsambt, dan gaat men het zoeken in betere *materieele* vooruitzichten en smaalt intusschen op de niet-samenwerkingsgezinden, doch vergeet dat een régime van enge bekrompenheid, dat zelfs *geen matige vrijheid van meeningsuiting* waarborgt, ja een eigen *inquisitie* voert over de gewetens, de werkelijke schuld draagt. In plaats van in te grijpen nu de tijd noopt, zal er te eeniger tijd moord en brand geschreeuwd worden, als het . . . te laat is.

Wij laten nu den bedoelden brief (vertaald) volgen, waarin het door ons bovenbedoelde geval beschreven wordt, teekenen hier alleen nog aan dat de schrijver ervan, de heer Soenjata, onderwijzer te Pekalongan is en dat de er in vermelde vergadering van de P. N. I. ter plaatse, gehouden ter gelegenheid van den dag dat het een jaar geleden was dat Dr. Tjipto te Banda werd geïnterneerd, géén propagandistisch karakter droeg. Mogen de nationalistische volksraadsleden des schrijvers zaak tot de hunne maken!

„Op Zondag 30 December 1928 ontving ik een uitnoodigingsschrijven van de P. N. I., afd. Pekalongan, om bij te wonen de herdenking van de lotgevallen van dokter Tjiptomangoenkoesoemo.

Om 8 uur, n.m. het vastgestelde uur, kwam ik op de bijeenkomst om te luisteren naar de lotgevallen van voornoemden dokter.

Dinsdag 1 Januari 1929 ontving ik een oproeping van den Regent om mij te zijnent aan den kaboepaten te vervoegen.

Nadat ik daar verschenen was, ontspon zich een gesprek tusschen ons, hetwelk hieronder volgt:

Regent: U is toch lid van Boedi Oetomo?

Soenjata: Ja, Regent.

R.: U is toch ook lid van de P. N. I.?

S.: Neen Regent, B.O. heeft eigen partijdiscipline.

R.: Maar U is toch gegaan naar de herdenkingsbijeenkomst van Tjipto?

S.: Ja, Regent.

R.: Waarom ging U?

S.: Omdat ik een uitnoodiging gekregen had, Regent (welke uitnoodiging ik toen overhandigde).

R.: Waarom is U gegaan, U weet toch dat Tjipto communist is en U bent toch landsdienaar?

S.: Omdat ik uitgenoodigd was, Regent; iemand, die een uitnoodiging afwijst, is naar mijn opvatting niet beleefd en de P. N. I. is ook niet als rood gebrandmerkt door de Regeering, terwijl Dr. Tjipto ook iemand van groote verdiensten is.

R.: Hoe kunt U zeggen dat Dr. Tjipto iemand van groote verdiensten is?

S.: Toen in het Magelangsche de pest woedde, was het toch dezelfde Tjipto die de pest hielp bestrijden, zoodat vele menschenlevens zijn gered, terwijl andere dokters, Europeesche zoowel als Javaansche, zich niet beschikbaar stelden voor die pestbestrijding en Dr. Tjipto heeft daarbij geenszins financieel voordeel gezocht.

R.: Al is dat zoo, Tjipto blijft toch een communist, iemand die door de Regeering is gehaat.

S.: Mijnheer de Regent, als op dien avond Napoleon, Prins Willem van Oranje, Sun Yat Sen, Washington, Abd el Krim of iemand anders was herdacht en ik was uitgenoodigd, dan zou ik óók gegaan zijn.

R.: Weet U niet, dat Tjipto tweemalen is geïnterneerd, n.l. van Solo naar Bandoeng en van Bandoeng naar Banda?

S.: Als ik dien avond uitgenoodigd was op een herdenkingsbijeenkomst voor Abd el Krim, die ook geïnterneerd is, dan zou ik ook gegaan zijn.

R.: U moet toch begrijpen dat wij onder de Hollandsche overheersching staan, niet onder de Engelsche. Tjipto heeft een poging gedaan om het Hollandsche gezag te ondermijnen . . . Ja, mijnheer S., wij hebben U al lang in de gaten gehouden.

S.: Mijnheer de Regent, t.a.v. het luisteren naar iemands lotgevallen maak ik, zooals ik al heb gezegd, geen onderscheid tusschen nationaliteiten.

R.: Als er b.v. een herdenkingsdag van de Novemberonlusten der communisten werd gehouden, dan zult U die zeker ook steunen?

S.: Van het begin dat ik in de beweging kwam, ben ik het nimmer eens geweest met de actie der communisten omdat zij slechts den Russen gehoorzamen.

R.: Gelooft U dat Indië vrij zal worden?

S.: Van klein af, Regent. Toen ik in de 5e klasse der H.I.S. zat, zeide op een dag het hoofd der school, een Hollander, tot ons: Denken jullie dat wij, Hollanders, altijd in Indië zullen blijven?! Neen, jongens, over honderd jaren zullen wij Indië moeten verlaten.

R.: Misschien was hij wel communist!

S.: Dat weet ik niet, Regent; maar ligt het niet in den geest van de Grondwet opgesloten dat de Hollanders de Inlanders willen vooruitbrengen, opdat deze zelf het bestuur over deze landen kunnen voeren? En zijn de scholen die hier zijn opgericht, geen bewijs daarvoor? Heeft bovendien de G.-G. in zijn rede niet gezegd, dat de openbare ambten ook openstaan voor de Inlanders?

R.: Ja, maar dat beduidt slechts zelfbestuur, geen nationale regeering.

S.: Maar mijnheer de Regent, als bijvoorbeeld niet alleen de departementshoofden, maar ook de G.-G. hier een Inlander wordt, is dat dan geen nationale regeering? Als in een huis twee broers wonen en op een dag een van hen verhuist, terwijl het, vroeger gemeenschappelijke, huis aan den ander wordt overgelaten, zal deze dan niet het huis inrichten volgens zijn eigen wil?

R.: Wanneer denkt U dat Indië vrij zal worden en langs welken weg?

S.: Dat hangt af van de omstandigheden; dat kan ik niet bepalen. De mogelijkheden zijn tweeërlei, de een gewelddadig, de andere met zachtheid, zooals ik al heb aangeduid.

R.: Hoe stelt U zich de inrichting van zoo'n nationale regeering voor?

S.: Dat laat ik aan die regeering over.

R.: Als de nationale regeering er is, wat zult U met de Hollanders, die hier belangen hebben, doen?

S.: Er zijn twee groepen . . . (ik wilde zeggen: regeeringsmenschen en particulieren) . . .

R.: Neen, neen, alle Hollanders die belangen hebben hier.

S.: Onze houding tegenover de Hollanders zal niet verschillen van die tegenover de Japanners, Chineezen of Arabieren die hier belangen hebben. Als wij den Japanners enz. mochten verzoeken om naar hun land te gaan, dan zouden we het den Hollanders ook doen. Want wat zouden de andere mogendheden van ons denken als wij niet rechtvaardig waren?

R.: B. O. is toch aangesloten bij de P.P.P.K.I.?

S.: Ja, Regent.

R.: Zult gij aan al de besluiten van de P.P.P.K.I. gehoorzamen?

S.: Ja, Regent.

R.: Maar als de P.P.P.K.I. besloot dat hare leden geen lid mogen zijn van den gemeenteraad of dergelijke lichamen, zult gij dan gehoorzamen?

S.: Ja, Regent, want B. O. is aangesloten bij de P.P.P.K.I.

R.: Erkent U het tegenwoordige gezag?

S.: Mijnheer de Regent, ik ben onderwijzer, landsdienaar, ik geef gehoor aan alle bevelen, ik ben geen non-coöperator. 't Is toch zeker duidelijk dat ik het tegenwoordige gezag erken.

R.: Maar in uw hart, erkent U daarin het gezag?

S.: Mijnheer de Regent, *omtrent mijn hart kan ik geen uitsluitsel geven.*

Terwijl wij dit gesprek voerden, maakte de Regent er aanteekeningen van. Na afloop las de Regent het verslag in het kort voor en ik erkende de juistheid er van. Toen zeide de Regent: Omtrent deze zaak moet ik den Resident een rapport uitbrengen.

Ik antwoordde: „Dat is uw plicht Regent; doe wat U goeddunkt."

De brief behelst verder dat schrijver eenige dagen later door verschillende autoriteiten nogmaals aan een verhoor werd onderworpen en dat hij ten slotte van een hunner de waarschuwing ontving om zich voortaan te onthouden van handelingen als die hij nu had gedaan, op straffe van ontslag uit den dienst; voorts werd hem gezegd, dat hij gedurende een tijd door de politie in het oog zou worden gehouden.

De schrijver van het artikel in *Timboel* eindigt dan:

Wij willen ten slotte nog herinneren aan een uitlating van den Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken in den Volksraad op 8 Nov. 1928:

„Een politieke en nationalistische vereeniging, die als zoodanig zulk een waakzaamheid (tegen excessen) naar het oordeel der Regeering wel betracht en dan ook door haar tegen bizondere inmenging of contrôle van wege de politie wordt gevrijwaard, is Boedi Oetomo."

Maar wat baat dat, als ze niettemin aan haar leden een behoorlijk minimum van politieke bewegingsvrijheid *niet* waarborgen kan?

In een lid als de heer Soenjata voelt ze zich ongetwijfeld zelf getroffen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Perhimpoenan Indonesia.

In de Indische pers circuleerde een bericht, dat men aldaar heeft vernomen dat er sprake zou zijn van de overbrenging van den zetel der Perhimpoenan Indonesia (Indonesische Vereeniging) naar Indië. Dit bericht doet thans, met en zonder commentaar, de ronde in de Nederlandsche dagbladen.[1] Hetgeen voor ons aanleiding is de aandacht te vestigen op de hiermede verband houdende mededeelingen in het *hier te lande* verschijnend orgaan van de P. I., de „Indonesia Merdeka" (Nr. van Nov.-Dec. 1928), waaruit blijkt dat hetgeen thans als een nieuwtje uit Indië wordt medegedeeld, reeds maanden tevoren in ons land algemeen bekend had kunnen zijn.

In een redactioneel artikel „Ons aanstaande lustrum", geschreven naar aanleiding van de voorgenomen herdenking van het 20-jarig bestaan van de Perhimpoenan Indonesia op 22 Dec. 1928, merkt de schrijver in genoemd Nr. van Indonesia Merdeka o.m. op:

Dit aanstaande lustrum is niet alleen een monument van terugblik op volbrachten arbeid, maar een van vooruitzien. Door velen onzer wordt reeds betwijfeld, of de Perhimpoenan Indonesia haar 25-jarig bestaan nog zal beleven, althans op dezen vreemden bodem. Redenen?

Allereerst heeft onze vereeniging haar voornaamste rol als propagandiste voor de nationale

1) Zie ook de rubriek „Uit de Europeesche pers" in dit Nr. van het Kol. Weekbl. (onder „Stroovuur").

eenheid en vrijheid gespeeld. Met de oprichting van de P.N.I. en de P.P.PK.I. heeft zij feitelijk haar doel bereikt! Inzonderheid door de opkomst van de eerste, de massa-partij in wording. Hoe bevruchtend onze propaganda van dit verre Westen ook moge zijn geweest, effectiever wordt deze uitgevoerd door een in Indonesië zelf bestaande partij. Het is de taak der P.N.I. om de door ons theoretisch geformuleerde beginselen verder in daden om te zetten. Op dit gebied der nationale propaganda is ons werk volgens velen onzer af.

Tweedens wordt door velen onzer betwijfeld, of over vijf jaren het aantal der in Europa studeerende Indonesiërs wel het getal tien zal overtreffen. Door de oprichting der hoogescholen in Indonesië is de toevoer van nieuwe studenten naar Europa sterk afgenomen en zelfs bijna tot stilstand gekomen. Daarentegen gaan ieder jaar zooveel terug. Met zoo'n minimaal aantal Indonesiërs is geen levenskrachtige vereeniging mogelijk.

Daar komt nog bij, dat tegen dien tijd onze Vaderlandsche organisaties reeds een eigen Centraal Bureau voor propaganda in het buitenland zullen hebben. Dàn is ook op het terrein der buitenlandsche propaganda de taak der P. I. als geëindigd te beschouwen.

Zou er nog reden zijn om haar verder te handhaven, wanneer er zoo weinig Indonesiërs in Europa verblijven, en dan nog wel zonder bepaalde politieke werkzaamheid? — Zoo wordt geopperd. Dan wordt gevraagd, of het niet raadzaam zou zijn, dat de P. I. zich eenvoudig oplost in de voornaamste jeugdorganisatie in Indonesië, die toch van dezelfde politieke tendenz is als zij. Dat zij dus haar Europeesche afdeeling worde, met dit voordeel, dat daarmee één jeugdorganisatie minder wordt en dat ook hier meerdere concentratie van krachten komt. De kwestie van anciënniteit speelt bij ons, die slechts het hoogste belang van het volk op het oog hebben, geen rol.

Het is duidelijk, dat hier een eventueele opheffing der P. I. wordt in overweging gegeven, in verband met de perspectieven en in het belang van samensmelting van krachten. Hoe het ook zij, in de eerstvolgende drie of vier jaren althans bestaat geen gevaar voor onze vereeniging. „Wait and See" is ons wachtwoord op dit oogenblik . . . .

. . . . Mocht de toekomst werkelijk uitwijzen dat de Perhimpoenan als een zelfstandige Indonesische jeugdorganisatie in Europa moet verdwijnen, dan zal niemand onzer het betreuren. Want haar beginselen hebben zich genesteld in hoofd en hart der volksgenooten, in het verre Vaderland. Een tweede P.I., een machtiger onzichtbare Stille Kracht, is reeds daar, onsterfelijk en levend in het volksbewustzijn.

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 13, No. 1 (Febr. '29). Conférence de M. Albert Thomas, Directeur du Bureau International du Travail au Kunstkring, à Batavia, le 21 janvier 1929. — Opkoop van bevolkingsriet in de afdeeling Malang, door G. A. Th. Weyer. — Overzicht van de Indische rechts- en staatkundige geschiedenis 1600—1854, door Mr. H. A. Idema (slot). — De organisatie van het Bestuursapparaat op Java en Madoera, door Dr. J. W. de Stoppelaar. — Animisme in de Javaansche dievenwereld, door W. G. Vergouw. — „Sanierung" bij de Gouvernements-kolenmijnen, door A. Pakvis. — Verslag van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten in N.-I. (bespreking). — Jaarverslag van den Dienst der landelijke inkomsten (bespreking). — Leeningspolitiek der Indische gemeenten, door Rückert. — Prof. Mr. J. A. Eigeman: Indië en het Koninkrijk, critisch besproken door Prof. Dr. Logemann.

Als Bijlage is aan deze afl. toegevoegd een Rapport over de desa Pekalongan in 1868 en 1929, door D. H. Burger (Economische beschrijvingen No. 1).

De S. D. A. P. en Indonesië.

Bij „Ontwikkeling" te Amsterdam is een boekwerk verschenen, getiteld: De S.D.A.P. en Indonesië, door Daan van der Zee.

De schrijver wil aantoonen „dat de Nederlandsche sociaal-democratie in parlementairen zin haar plicht heeft verstaan en weten te volbrengen tegenover de millioenen, die in het verre Azië onder Nederlandsche overheersching werden gebracht". Daartoe geeft hij eerst een algemeen overzicht van het tijdperk (1897—heden), waarin de S.-D. Kamerfractie gelegenheid had, ten aanhoore van de „vertegenwoordigers der Nederl. bourgeoisie", haar stem te verheffen tegen de „Nederlandsche uitbuitingspolitiek". Vervolgens zet hij op overzichtelijke wijze uiteen welk aandeel die fractie had in de besprekingen over de volgende onderwerpen van den dag: Doodstraf — Eereschuld — Enquête-recht — Exhorbitante rechten — Haatzaai-artikelen — Poenale sanctie — Staatsexploitatie.

Motorvoertuigen in Ned.-Indië.

Aan het jongste jaarverslag van de Java Motor Club ontleenen we de volgende cijfers betreffende het aantal geldige vergunningen voor het houden van motorvoertuigen in Indië. Genoemd verslag geeft een gedetailleerd overzicht.

	Personenauto's	Vrachtauto's	Motorrijwielen	Autobussen
Java	40.257	3.756	10.683	2.338
Bali en Lombok	897	181	43	161
Borneo	3.591	222	733	17
Celebes	1.276	443	180	407
Sumatra	12.141	4.599	1.311	2.255
Overige Buitengewesten	1.894	1.548	470	22
Totaal	60.056	10.749	5.200	89.425

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 37 (9 Maart). Toepassingen van Papaïne, door Dr. Ir. H. W. Hofstede. — Biologisch bestrijding van insectenplagen en hare toepassing in Nederlandsch Oost-Indië, door Dr. S. Leefmans (ontleend aan de Ind. Mercuur). — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. W. M. Dakkus (vervolg). — Landbouwonderwijs (in de provincie West-Java).

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 6 (16 Maart). Pronkerwten (Lathyrus) als sierplant voor Indische tuinen, door A. J. van Laren (met afb.). — Theecultuur in Russisch Trans-Kaukasië. — Eenige opmerkingen over het verbruik en de vorming van den kleinhandelsprijs van thee in Nederland (slot). Wordt de suiker inderdaad duurder voor den consument? door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De suikerconsumptie in het jaar 1928.

De Indische Mercuur.

No. 16 (17 April). De rietcultuur op de Philippijnen en de Sandwich-eilanden. Voordracht gehouden door Dr. V. J. Koningsberger. — Koloniale vraagstukken van heden en morgen, door H. Colijn; besproken door Mr. Dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff. — De aardolie-situatie. — De Suikerenquête en de Volkenbond. — Nederlandsch-Indië en Duitschland (ontleend aan een art. van Dr. F. von Kessler). — De Nederlandsche handel op Ned. Oost-Indië. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De Afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft eene opgaaf van literatuur over vezelstoffen, plantenziekten, bodemvraagstukken.

Locale Belangen.

Afl. 6 (van 16 Maart) bevat o.a.: Tentoonstelling „Local Self-Government Institute" te Bombay. — De geschiedenis van een Ambachtsschool, door J. Z. van Dijck. — De plaats van de belastingen van onroerende goederen in de gemeentelijke belastingstelsels, door Mr. M. D. de Jong. — Het nieuwe kantoorgebouw voor de gemeentelijke diensten van Bandoeng. — Kampongverbetering.

Vakblad voor Biologen.

In afl. 8 schrijft Dr. A. Reyne een artikel dat handelt over een hevige schildluisplaag in de cocospalmen op het eiland Groot-Sangir (Res. Menado). De oorzaak van deze plaag is Aspidiotus destructor, een schildluis, die op Java, Celebes en in de Molukken overal in de cocospalmen te vinden is, maar nergens groote schade aanricht. Onverklaarbaar is daarom, hoe in het najaar van 1925 de plaag ontstond, in Sept. 1926 reeds ± 30.000 boomen aangetast waren en in 1927 ongeveer 350.000; bijna een tiende gedeelte van alle cocosboomen op dit eiland. Door het invoeren en kweeken van sluipwespen en lievenheersbeestjes, die in andere streken veel Aspidiotus vernietigen, tracht men het einde van de plaag te bespoedigen.

Missie- en Zendingsperiodieken.

Wolanda-Hindia. April '29. Medische zending (vervolg). Met afb. — De [Timoreesche] legende van de maan en Bi Eli, door H. Kraayer van Aalst. Met afb. — De Niasser in leven en sterven (vervolg). Met plaat: dessa op Nias.

De Volksmissionaris. 15 April '29. Uit Suriname. Mijn eerste Hindoestaansche preek, door Pater H. Helmer.

De Macedoniër. Maart-April '29. De Conferentie op den Olijfberg, door H. A. van Andel. — Crisis der Protestantsche Wereldzending? door D. Pol. — Suriname als Zendingsveld, door J. H. Hemmers. — Stille werkers. [Indrukken van een bezoek aan Laoe Si momo, melaatschen-kolonie op de Karo Hoogvlakte], door J. H. Hemmers. — Het bijzonder onderwijs in Indië in gevaar. — Van mijn Uitkijk, door D. Pol.

De Katholieke Missiën. Ngada. Een praatje over de Ngada's [Flores] en hun heidensche godsdienst, door P. J. Bouma. Met ill.

Medisch Missie Maandblad. April '29. Het lepravraagstuk in Ned. Oost- en West-Indië. (I. Oost-Indië), door Dr. E. H. H. — Iets over de wording der Medische Missie in Nederland, door Fr. v. d. Spaandonk. — Inlandsche vergiften in Ned.-Indië, door Dr. D. H. Arends. — Orang-pendek, door Pr. Mekkelholt.

Nederlandsch Zendingsblad. April '29. Utrechtsche Zendings-Vereeniging 1859 — 13 April — 1929. (Bijdragen van J. L. van Hasselt, J. A. van Balen, M. J. van Baarda, J. L. D. van der Roest, J. Metz, G. Maan en J. Fortgens).

Onze Ziekenhuisbode. Nr. 2. In laatstgenoemd tijdschr. wordt de aandacht gevestigd op de verschijning van Nr. 2 van Onze Ziekenhuisbode, een in Indië verschijnend orgaan ter verspreiding van kennis omtrent de Medische Zending. Het is een statig boekdeel van 124 blz. met vele foto's op glanzend papier, dat zoolang de voorraad strekt gratis ter beschikking van belangstellenden wordt gesteld. Dr. O. Deggeler schrijft een waardeerend voorwoord; verder bevat het Nr. artikelen van Dr. A. P. Ketel over de taak der M. Z. en over malariabestrijding, van Dr. A. de Mol van Otterloo over de behandeling van opiumpatiënten. Een belangrijke verhandeling van Dr. A. J. Duymaer van Twist over het steenlijden onder de Javanen werd herdrukt en daardoor onder veler aandacht gebracht. De heer H. F. Tillema, die zooveel gedaan heeft voor verbetering van woningtoestanden in Indië, schrijft over „Statistiek, het fundament der hygiëne en Zending".

De Zendingsbode. Maart '29. De Babareilanden (slot), door N. E. Breeman.

* * *

Houding en taak der Zending te midden van de geestesstroomingen in Indië. Voordracht door D. Crommelin met gedachtenwisseling. (Indisch Genootschap. Vergadering van 15 Maart 1929).

De werkelijke waarde van Suriname als cultuurland (IV), door J. S. C. Casteleijn. — Dr. I. Volker: Van Oerbosch tot cultuurgebied, besproken door Mr. H. J. Bool (Econom.-Statistische Berichten. 17 April).

Uit de geschiedenis van den West-Afrikaanschen slavenhandel, door L. C. Vrijman. III. De aankoop en het vervoer. Met afb. (Ons Zeewezen. 15 April).

Historie van de petroleum in Suriname (vervolg). (De Periskoop. Alg. Weekblad voor Suriname. 2, 9 en 16 Maart).

Warme bronnen op Java, door S. Kalff. — Kaapstad en Kaapkolonie in het laatst van de 18e eeuw. Schets van A. Weruméus Buning. (De Ind. Verlofganger. 19 April).

Nederlands aandeel in den handel van Indië (vervolg), door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart. (De Economist. April).

BOEKAANKONDIGING.

Van de uitgevers Wed. P. van Waesbergen en Zoon, Banierstraat 1, Rotterdam, ontvingen wij: In het land der Boschnegers en Magiërs, door Tala di Vista, geen vertaling, geen pseudoniem. Met foto's en teekeningen van de schrijfster.

Zij is Portugeesche van afkomst en heeft in dit boek op zeer onderhoudende wijze haar wedervaren te boek gesteld over een reis in den Congo, waar haar vader bezittingen had en waarheen hij een inspectiereis maakte op welke hij zijn dochter meenam. Ooggetuige van alles wat zij over de zwarte bevolking van Afrika mededeelt, over het leven, de zeden en gewoonten der negers, is haar onopgesmukt reisverhaal in hooge mate belangwekkend en heeft zij menige bizonderheid opgeteekend, welke niet van algemeene bekendheid is... Trouwens donker Afrika is nog in vele opzichten onbekend. Ook de fauna en flora krijgen hun aandeel in haar boek en vooral hetgeen zij over de reptielen, gifslangen en gifplanten schrijft is merkwaardig.

Dit pretige, leerzame boek wordt gaarne aanbevolen.

Curaçao.

De middelen.

De Cur. Crt. brengt den staat van de opbrengst der middelen in het 4de kwartaal van het afgeloopen jaar.

De belastingen brachten bijna *f* 100.000.— en de inkomsten van onderscheiden aard ruim dat be

drag meer op dan in het 4de kwartaal van 1927, te zamen *f* 666.526.— meer dan het ¼ der raming.

Vergeleken met het overeenkomstige tijdvak van het vorige jaar brachten *meer* op: accijns op gedistilleerd *f* 25.000.—, overdrachtsbelasting *f* 12.000, invoerrecht *f* 144.000, huur van opslagplaatsen *f* 10.000.—, uitvoerrecht *f* 6.000.—, landsradiostations *f* 29.000.—, loodsgelden *f* 72.000.—, watervoorzieningsdienst *f* 15.000.—; daarentegen *minder:* inkomstenbelasting *f* 68.000.— (*f* 22.000.— beneden het ¼ der raming), successiebelasting *f* 33.000.—, posterijen *f* 14.000.—, alle andere ontvangsten *f* 24.000.—.

De *Amigoe* schrijft over de inkomstenbelasting:

„Deze vermindering is vreemd en moeilijk anders te verklaren dan uit het vigeerend belastingstelsel en de wijze van inning dezer belasting. Want het is toch boven allen twijfel verheven, dat door de stijgende economische welvaart de belastbare vermogens zoowel wat aantal als wat grootte betreft, zijn toegenomen."

En over de opbrengst der radiostations:

„Vooral de opbrengst der Landsradioposten, zoowel op Curaçao als Aruba, is aanmerkelijk toegenomen, n.l. voor Curaçao *f* 55.820.— tegen *f* 13.448.—, voor Aruba *f* 22.630.— tegen *f* 13.388.—, terwijl voor St. Martin een aanmerkelijke vermindering valt te constateeren, n.l. *f* 9.420.— tegen *f* 31.974.—; zoodat we een totaal vermeerdering krijgen van *f* 29.506.—. Deze vermindering is ingetreden sinds men rechtstreeks van Curaçao uit met Europa en Amerika verbinding heeft per kortegolf, zoodat St. Martin als tusschenstation niet meer noodig is. Dit is ook reden waarom men te St. Martin alleen een klein station zal handhaven, voor de verbinding met Curaçao."

Over 1928 in zijn geheel deelt het blad mee:

„De totaal-inkomsten over het jaar 1928 waren dus:

Belastingen	*f* 3.349.919.—
Inkomsten van ondersch. aard ...	„ 1.774.170.—
Totaal	*f* 5.124.089.—

Over het jaar 1927 was de totaal-opbrengst:

Belastingen	*f* 2.766.904.—
Inkomsten van ondersch. aard ...	„ 1.391.447.—
Totaal	*f* 4.158.351.—

Blijkbaar is in den staat, door de Administratie van financiën gepubliceerd in de Cur. Crt. van 8 Maart, een vergissing ingeslopen. Daar staat n.l. voor de opbrengst der belastingen, gedurende 1927, *f* 1.766.904.—, hetgeen volgens den verleden jaar gepubliceerden staat *f* 2.766.904.— moet zijn, zoodat ook het totaal-cijfer niet 3, maar *f* 4.158.351.— moet zijn.

Wij krijgen dus voor het jaar 1928 een totaal vermeerdering van inkomsten van *f* 965.738.—, terwijl de raming die, *f* 200.000.— uit leening te verkrijgen gelden ingesloten, *f* 3.597.600.— bedroeg, overtroffen werd met ruim anderhalf millioen, n.l. *f* 1.526.489.—."

Optimistisch heet het:

„Zoo zachtjes aan bestaat er toch wel voldoende reden, om de vrees, enkele jaren geleden geuit, dat de financieele toestand onzer kolonie nog niet voldoende gestabiliseerd was, opzij te zetten. Onze financiën zijn nog steeds vooruitgaande, en gevaar dat er in de nabije toekomst een inzinking zal komen, is er al heel weinig — eer het tegendeel."

Havenverkeer.

In de vergadering der Kamer van Koophandel, waarin over de oeververbinding gesproken werd, deelde Mr. Eskes, werkzaam bij de C.P.I.M., op een vraag van den voorzitter volgens de *Amigoe* mee, dat hij niet verwachtte, dat door de ingebruikstelling van de Bullenbaai de drukte in de haven wat minder zal worden. Door de ingebruikstelling van de Caracasbaai is verkregen, dat de toename der drukte in de haven niet al te groot zou worden in te korten tijd en door de ingebruikstelling van de Bullenbaai zal ook in de toekomst de toename van de drukte gematigd worden, maar hij verwachtte toch vermeerdering van verkeer in de haven.

Hulde!

De *Amigoe* deelt mee, dat het 14 Mrt. l.l. 40 jaar geleden was, dat pater Van de Pavert en de fraters Candidus en Priscus op Curaçao voet aan wal zetten.

Het brugvraagstuk.

Over het oeverrverbindingsvraagstuk heeft de Kamer van Koophandel overleg gepleegd met het hoofd van den havendienst. Aan diens mededeeling ontleenen wij, dat het de bedoeling is een brug van moderne constructie, die naar buiten open gaat, te plaatsen, met het eene einde op den hoek Handelskade-De Ruyterplein, met het andere einde rustende op een aan te leggen straat, loopende van af het Brionplein, vóór langs de erven aan den Waterkant tot de Red D. werf en wel op het einde van dien weg. Daarbij zal op de tijden, dat de brug open is, in het verkeer worden voorzien met veerponten, aan de Punda-zijde afvarende aan den buitenkant van den voet van de brug en aan de Otrabanda-zijde van het Brionplein.

Als bijzonderheid moet worden vermeld, dat, volgens de *Amigoe*, een lid der Kamer meedeelde, dat de tegenwoordige brug als zoodanig hem niet zoo slecht voorkwam.

Nederlands aandeel in den invoer.

De heer Ir. Suringar, die zich ook buiten zijn eigenlijke opdracht wel buitengewoon verdienstelijk maakt, heeft een samenspreking gehad met de Kamer van koophandel en nijverheid over bovengenoemd onderwerp. Hoewel de voorzitter vond, dat het moederland nog zoo'n slecht figuur niet maakte, meende de heer S., dat in verschillende goederen, als gemaakte kleeren en schoenen de invoer uit Nederland niet zoo achter behoefde te staan bij die uit andere landen.

Bij de gedachtenwisseling kwamen de volgende punten naar voren, die als wenschelijk om verbetering in den invoer van uit Nederland te brengen, werden aangegeven.

1. gemakkelijker credietvoorwaarden, waartegen geen overwegende bezwaren bestaan wegens den geringen omvang der samenleving, waarin haast een ieder elkaar kent.

2. bevordering van uitzending van handelsreizigers van Nederland uit, niet alleen naar Curaçao, maar ook naar de naburige republieken, om daar de menschen meer kennis te laten maken met het Nederlandsche fabrikaat, ook in verband met punten 4, 5 en 6.

3. meer adverteeren, in het algemeen meer reclame maken en ten deze meer vrijheid verleenen aan de vertegenwoordigers.

4. uitzending van vakmenschen om de markt te bestudeeren. Men moet n.l. niet vergeten, dat een groot deel van den afzet van Curaçao niet zoozeer aan de inwoners plaats heeft, als wel aan doortrekkende passagiers.

5. men moet dus met den smaak en de wenschen rekening houden.

6. vormen van afzetgebieden in de naburige republieken.

Als omstandigheden, die de Nederlandsche concurrentie bemoeilijken, werden in de eerste plaats genoemd de hooge kosten, hoofdzakelijk in verband met de vrachten en in de tweede plaats den verren afstand in vergelijking met andere plaatsen, van waar ingevoerd wordt. Ten aanzien van andere verduurzaamde levensmiddelen dan groenten, de veelal hoogere prijzen in vergelijking met die van andere oorden.

Ook voor Curaçao?

Wij ontvingen een prospectus van een nieuw periodiek, *Politiek economisch weekblad*, dat met 1 Oct. a.s. moet verschijnen. De redactie bestaat uit 3 leden, terwijl 38 vaste medewerkers aan het blad verbonden zijn. Goed geteld troffen wij daarbij 1, zegge één, Curaçao-deskundige aan. Wij moeten derhalve afwachten, wat het voor Curaçao brengen zal.

Een Koloniale Raad.

Het vóór eenigen tijd door den hoefijzer-redacteur in het *Alg. Hand.* aanbevolen denkbeeld, om een Kolonialen Raad in Nederland in het leven te roepen, zooals in België, Frankrijk, Engeland, Italië en Portugal bestaan, is naar het genoemde blad van 11 April l.l. A. meedeelt, ook in de Indische pers besproken en aanbevolen door het orgaan van den N.-I. Politiek Economischen Bond.

Men veroorlooft ons de herinnering, dat reeds 9 jaren geleden de heer Van Kol bij de behandeling der Surinaamsche begrooting in de 1e Kamer hetzelfde bepleitte voor West-Indië, n.l. een Kolonialen Raad in Nederland van personen, „die op de hoogte zijn van de algemeene politieke toestanden in Suriname en Curaçao, die trouw de pers volgen, die de vroegere literatuur kennen en die een uitvoerige studie van die koloniën hebben gemaakt".

Rechterlijke macht.

Tot plaatsvervangend lid van het Hof van Justitie is benoemd de heer H. J. Cohen Henriquez, die om redenen van gezondheid ontslag genomen heeft als voorzitter van de Spaar- en Beleenbank.

Asfalt te Bonaire.

Enkele maanden geleden hebben wij gepubliceerd, dat er op de plantage Washikema op Bonaire, bij het graven van een put, asfalt gevonden was. Later heeft men hierover niet veel meer gehoord.

Deze week echter publiceerde onze collega „La Cruz", dat hij van Bonaire bericht had ontvangen, dat twee weken geleden een paar personen van Emmastad het terrein onderzocht hadden, terwijl er ook namens het Gouvernement gegraven was. Volgens een laatste bericht, zou de gevonden asfalt zelfs van beter kwaliteit dan die van Trinidad zijn. De zaak is nu maar, of er in voldoende hoeveelheid gevonden wordt.

(A. d. C.).

Errata!

Burgers van Curaçao en Hollanders!

Over de eerste ontvangst ten gouvernementshuize van den nieuwen gouverneur, schrijft de *Amigoe* van 16 Mrt. l.l.:

„Deze eerste receptie was buitengewoon druk bezocht, zoowel door burgers van Curaçao als Hollanders. Er heerschte een zeer opgewekte stemming."

Uit den Verren Vreemde.

Propaganda voor een Kanaal door Nicaragua.

De New York Trust Cy. publiceert de volgende beschouwingen over het plan voor een kanaal door Nicaragua.

„De verdubbeling van het verkeer door het Panama-Kanaal in de afgeloopen zes jaar en de onzekerheid of in de toekomst het Panama-Kanaal nog wel in staat zal zijn aan de eischen van het verkeer te voldoen, hebben nieuwe belangrijkheid gegeven aan het reeds een kwarteeuw oude plan om een kanaal aan te leggen door Nicaragua.

Bij tractaat, geratificeerd in Februari 1916, werd aan de Ver. Staten het recht toegestaan voor een termijn van 99 jaar, om een kanaal door Nicaragua aan te leggen van kust naar kust, en tevens het recht om vlootbases te vestigen in de Golf van Fonseca aan den Stillen Oceaan en op Corn-eiland in de Caraïbische Zee. Voor deze rechten zouden de Ver. Staten $ 3.000.000 betalen. De route van dat kanaal zou een verbinding geven van het Nicaragua-meer met de San Juan-rivier, twee waterwegen, die al in geregeld gebruik zijn. De afstand van kust tot kust 134 Eng. mijl langer zijn dan het Panama-Kanaal en de kosten zouden naar raming $ 189.364.000 bedragen, vergeleken bij de $ 144.233.358, die voor den bouw van het Panama-Kanaal betaald zijn.

Voorstanders van den bouw 't nieuwe kanaal wijzen op het feit, dat de normale toeneming van het vervoer door het Panama-Kanaal, dit vervoer spoedig zal hebben gebracht op 50.000.000 ton per jaar, hetgeen de maximum-capaciteit van het Panama-Kanaal is. Het kanaal door Nicaragua zal den duur der reis van New York naar San Francisco met een dag verkorten, en den duur van New Orleans naar San Francisco met twee dagen. Ja, het Nicaragua-Kanaal zou voor 30 pCt. van de schepen, die thans het Panama-Kanaal bevaren, de route verkorten.

Niettegenstaande de ontzaglijke kosten van het aanleggen van het Panama-Kanaal, levert de exploitatie daarvan reeds winst op. Van 1915, toen het Kanaal werd geopend, tot 30 Juni 1927 hebben de kosten van onderhoud en bedrijf zoowat $ 228 millioen beloopen. De totale inkomsten gedurende dien tijd, uit rechten, belastingen en handelsoperaties, beliepen $ 318.000.000, dus een overschot van $ 30.000.000, of gemiddeld $ 6.000.000 per jaar. Hierin zijn de kosten voor de militaire verdediging niet begrepen, die de netto opbrengst voor 1927 ongeveer voor de helft opslokten, en die in andere jaren in een zelfde verhouding het overschot hadden verminderd."

Internationale spoorweg- en wegententoonstelling te Santiago.

In December 1929 zal te Santiago, de hoofdstad van de Republiek Chili, een internationale tentoonstelling op het gebied van spoorwegen en wegen worden gehouden, waaraan alle landen van Noord- en Zuid-Amerika en verscheiden Europeesche landen zullen deelnemen. De voornaamste afdeelingen zijn: spoorwegen, wegen, toerisme en automobielen.

Industrieelen en belanghebbenden in Nederland, die van deze gelegenheid gebruik willen maken,

In hun artikelen ten toon te stellen, kunnen zich voor inlichtingen wenden tot de Legatie van Chili, Koninginnegracht 45, 's-Gravenhage en de Chileensche consulaten in Nederland of wel rechtstreeks tot het secretariaat der tentoonstelling te Santiago, San Martin 352.

De landbouw in Amerika op pariteit gebracht!

Reuter seint uit Washington het volgende:

Het wetsontwerp tot instelling van een „federal farm board", met het doel om den landbouw op een basis van oeconomische pariteit met de industrie te brengen, is vandaag door het landbouwcomité uit het huis van afgevaardigden aangenomen. Naar beweerd wordt heeft Hoover reeds te kennen gegeven zijn goedkeuring aan het ontwerp te zullen hechten.

Tot zoover het Reuter-telegram, de *N. R. Crt.* van 16 April voegt hieraan dan 't volgende toe:

We weten nu, welken kant het opgaat in Amerika! Hoogstwaarschijnlijk althans. Den landbouwstand wordt een riem onder 't hart gestoken. Alles voor de industrie en niets voor den boerenstand, dat gaat niet. Zoo heeft men dus nu uitgevonden den landbouw te verrassen met de wet der pariteit. Alle voordeelen, die de nijverheid krijgt, vallen ook den landbouw toe.

Was dat maar waar!

De Amerikaansche landbouwstand blijft het gelag betalen van het protectionisme in Amerika, al maakt men nog zooveel pariteitwetten. Wat heeft de landbouw bijv. aan een invoerrecht op tarwe? Men maakt de boeren blij met een doode musch, om des te rustiger op ander terrein z'n gang te kunnen gaan!

Tot schade van de boeren.

Jaarverslagen der Afdeelingen

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

VERSLAG OVER HET JAAR 1928.

Vergaderingen.

Het Bestuur vergaderde in den loop van dit verslagjaar 5 keer, in welke vergaderingen de voorbereiding voor de te houden winteravonden werden getroffen. De jaarlijksche algemeene vergadering van leden had plaats op Zaterdag 17 November in de Harmonie.

Propaganda.

De propaganda werd voor een groot deel gevoerd in den vorm van filmvertooningen en lezingen met lichtbeelden. Op 9 Januari trad onze vroegere stadgenoot, de heer J. Kunst, voor onze afdeeling op met een voordracht over de beteekenis der muziek in Indië, terwijl op 25 Februari de Rubberfilm voor een belangstellend publiek werd afgedraaid. Den 19en Maart hield de heer R. M. Noto Soeroto in een der zalen van de Harmonie een lezing over de wisselwerking tusschen Moederland en Indië. Tot besluit van het jaar 1928 liet onze afdeeling op 12 December j.l. de Tabaksfilm afdraaien, welke film door den heer Dr. W. L. Beekman welwillend en op zeer onderhoudende wijze werd toegelicht. Tevens werd onzen leden 2 maal gelegenheid gegeven een lezing van het Kon. Aardrijksk. Genootschap bij te wonen.

De toestand der afdeeling.

Met zeer groote voldoening kunnen wij er melding van maken, dat in het afgeloopen jaar een opgewekt leven in onze afdeeling heerschte. De belangstelling voor ons werk en in onze vereeniging begint zich langzamerhand te openbaren, zoodat wij met trots terugblikken op het jaar dat achter ons ligt. De afdeeling nam zeer in bloei en ledental toe en alhoewel, vooral in een stad als Groningen, het ledental nog veel te klein is, mogen wij toch een grooten vooruitgang constateeren. Het ledental verminderde door verhuizen en bedanken met 3 leden, doch vermeerderde door nieuwe toetredingen met 35 leden. Voor een zeer groot deel hebben wij die vermeerdering te danken aan onzen voortvarenden voorzitter, wien wij dan ook voor zijn krachtig werk hier gaarne hulde brengen.

In het algemeen kunnen wij dus wel zeggen dat de toestand in onze afdeeling gezond is. Daar er verder niets bijzonders te vermelden valt, besluiten wij dit jaarverslag met een woord van dank aan het actieve bestuur, dat zich geen moeite te groot acht, wanneer de belangen der Vereeniging daarbij gemoeid zijn.

De Secretaris,
J. FRANKE.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Arnhem.

OPVOERING „DOLLE HANS".

Eindelijk kunnen wij dan voldoen aan onze belofte om voor onze leden een Eurasia-avond te geven. Was ons eerste plan krontjong- en hawaianmuziek ten gehoore te brengen, we kunnen thans met iets belangwekkenders komen.

Op Vrijdag 26 April, des avonds 8 uur wordt het bekende tooneelstuk „Dolle Hans" voor de leden van onze afdeeling, met één introducée, in de stadsschouwburg opgevoerd.

Wij zijn overtuigd, dat de leden, die dezen avond beschikbaar hebben, ook zullen komen.

Door een groot aantal leden zijn we slechts in staat iets bijzonders te geven en hopen dat de leden ons ook het volgende jaar trouw zullen blijven.

Moedig ieder belangstellende aan als lid toe te treden; het moet ook niet voorkomen, dat een oud Indischgast geen lid van „Oost en West" is.

De Secretaris,
G. J. v. d. HEIDE.

Afdeeling Apeldoorn.

„REGEERINGSFILMS".

Voor deze voorstellingen hadden we 28 scholen aangeschreven. Daarvan zonden 8 geen antwoord. Van 11 andere zouden leerlingen komen, plm. 850. Echter, in de andere bioscoop kwam „Simba"...... Gevolg dat er nog plm. 140 leerlingen minder kwamen.

De avondvoorstelling was maar zeer matig bezocht, 218 betalenden, zoodat we er ongeveer 80 gulden op toe leggen! We zijn daarmede vrijwel aan 't eind van ons kunnen voor dit jaar.

Er was reeds op gewezen, dat we in de a.s. Zomervacantie een excursie naar het Koloniaal Instituut hopen te kunnen ondernemen. Wie van plan is mee te gaan, gelieve alvast zijn (haar) sympathie te laten blijken.

De films waren mooi, die kunnen we allen zusterafdeelingen aanbevelen.

De heer Crevels, oud-Inspecteur, deed zijn best voor en onder het afrollen toelichtingen te geven of bizonderheden te vertellen.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling Breda en Omstreken.

HINDOE-JAVAANSCHE KUNST.

Maandagavond 8 April hield in het gebouw Concordia de heer T. van Erp, gep. Luit. Kol. Genie O.-I. L., een voordracht over Hindoe-Javaansche kunst voor de afd. Breda v. d. Vereen. O. en W.

De Voorzitter, de heer L. W. van Stenis, opende de bijeenkomst met een hartelijk woord van welkom, wees er op, dat de welvaart van het Nederlandsche volk gedragen wordt door Ned.-Indië. Er mag dus eene algemeene belangstelling voor Indië verwacht worden. De feiten toonen echter het tegendeel. Daarom wekte hij allen, speciaal de oud-Indischgasten, op, lid te worden van de Vereeniging O. en W., daar die Vereeniging sinds jaren ijvert voor meerdere belangstelling; ze doet dit door bemiddelend optreden in alle persoonlijke en zakelijke vraagstukken op Oost- en West-Indië betrekking hebbende, door geregeld propaganda te voeren in het „Koloniaal Weekblad."

De voorzitter gaf enkele middelen aan de hand om het aantal leden te Breda te doen toenemen. Zoo zullen er lijsten aan de leden worden toegezonden met verzoek adressen op te geven van naar hunne meening belangstellenden in de Vereeniging „O. en W."

Hierna verkreeg de heer T. van Erp het woord tot het houden zijner voordracht. De spreker beheerschte de stof volkomen, dank zij de ernstige studie daarvan gemaakt, gepaard met zijne verworven ervaring als leider der restauratie van enkele der voornaamste Hindoewerken. Mooie, scherpe lichtbeelden illustreerden de voordracht. Aandachtig en in alle stilte volgde het publiek deze lezing en gaf van zijn ingenomenheid blijk door langdurig applaus.

Andermaal nam nu de voorzitter, de heer van Stenis, het woord, om met eenige gevoelvolle woorden hulde te brengen aan de nagedachtenis van Douairière Clifford, die de Vereeniging steeds met raad en daad bijstond. Den heer Van Erp bracht hij hartelijk dank voor zijn boeiende, leerzame rede en hoopte hem, als spreker, spoedig weer in ons midden terug te zien.

Afdeeling 's-Gravenhage.

CAUSERIE MET LICHTBEELDEN.

Op *Vrijdag 26 April a.s.*, des avonds 8.15 uur, zal *Generaal C. J. Snijders* in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier, een causerie met lichtbeelden houden over zijn *Reisindrukken uit Ned.-Indië.*

Uitnoodigingskaarten zijn den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

DE GEMEENSCHAPPELIJKE RIJSTTAFEL.

De beloofde Rijsttafel zal gehouden worden op *Dinsdag 30 dezer* en zal, juist op Prinsesseverjaardag, een waar feestmaal worden.

Deelnemers kunnen voor nadere inlichtingen zich wenden tot den penningmeester, den heer *O. R. A. Michselsen, Westerhoutstraat 4,* Haarlem.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING

op Zaterdag 27 April e.k. des nam. te 2 uur in het gebouw der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Punten van behandeling.

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. 15 Nov. '28, No. 46).
3. Jaarverslag, Rek. en Verantw. '28 met rapport der Verificatie-Comm. Begrooting 1929 (zie K. W. 4 April '29, No. 14).
4. Voorziening vacatures H.B., door periodiek aftreden.
5. Algemeene besprekingen.
6. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. Bij eventueele verhindering wordt plaatsvervanging verzocht.

Van de Redactie.

N.V. DE KON. NED. IND. LUCHTVAART MIJ.

Wij ontvingen een suggestief exemplaar van een nieuw reclame-affiche der Maatschappij waarmede zoowel de vervaardiger als de maatschappij zelve, eer zal inleggen.

NAAR DE BOLLENVELDEN.

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op de gelegenheid, welke Amova, Korte Voorhout 25, Den Haag, biedt, om per nieuwste touring-cars de bollenvelden te bezichtigen.

BOOTTREIN STOOMVAART MAATSCHAPPIJ NEDERLAND.

Het Agentschap der Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., Den Haag, meldt dat de boottrein van het ss. „Koningin der Nederlanden", hetwelk 26 April te Genua verwacht wordt, Zaterdag 27 April a.s. om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor in den Haag zal aankomen.

SURINAME.

Tengevolge afwezigheid van den bewerker verschijnt in dit Nr. geen rubriek „Suriname".

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mr. L. Wildervanck de Blécourt, Rechterlijk ambtenaar, Villapark A. 117a, Warnsveld.
Ir. D. G. Romijn, Ingenieur 3e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B. O. W., Sijsenlaan 41, 's Gravenhage.
G. van Gelder, Adm. ambtenaar b. h. Binnenl. Bestuur, Utrechtschestraat 107b, Amsterdam (C.).
K. P. Rijpstra, idem als voren, Tjalleberd (Fr.).
Ir. Th. Kok, Bouwk.ingenieur 3e kl. b. d. dienst der B.O.W., Voorschoterlaan 3a, Rotterdam.
Ir. A. G. Beckeringh van Loenen, Ir. 3e kl. bij den dienst Waterstaat en B. O. W., Koningsweg 15, 's-Hertogenbosch.
Mej. Dr. L. C. P. Kerling, Leerares plant- en dierkunde bij het O. M. O., Nudestraat 5, Wageningen.
Ir. G. J. A. Terra, Landbouwcons. bij den Landb.voorl.-dienst, Anthoniuslaan 4, Blerick.
S. J. P. Donkersloot, Tuinb.kund. ambt. Landbouwvoorl.dienst, Burglaan 7, Apeldoorn.
A. J. de Bruin, Tijd. opz. werkpl. dienst der S.S. en Tr., J. v. d. Doesstraat 26, Utrecht.
Ir. D. A. Boon, Houtvester dienst van het Boschwezen, Noorderparklaan 4, Beverwijk.
W. J. A. Arratoon, Gouv.arts bij den D. V. G., J. v. d. Doemstraat 13bis, Utrecht.
D. Lenderink, Onderwijzer bij het M. U. L. O., Veerstraat 10, Amsterdam.
L. Pronk, Adm. ambtenaar bij het B. B., Fahrenheitstraat 322, 's-Gravenhage.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

G. de Bruijn, Hoofdagent van Politie 2e kl., De Dreef 122, Rotterdam.
L. G. Emmels, Commies b. d. kantoordienst v. h. B. B., Valeriusstraat 8, 's Gravenhage.
E. Th. de Vries, Machinist 1e kl. b. d. S. S. en Tr., Valeriusstraat 8, 's Gravenhage.
J. Th. W. Bond, Tijd. wd. opzichter 1e kl. b. d. S. S. en Tr., Valeriusstraat 8, 's Gravenhage.
G. Kepper, Inspecteur v. d. arbeid v. d. Buitengewesten, Duinweg 22, 's Gravenhage.
Th. Hüber, Mijnbouwk. opz. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Sweelinckstraat 107, 's Gravenhage.
L. L. Priester, commies b. h. hoofdkantoor van Scheepvaart, Hugo de Grootstraat 67, 's Gravenhage.
M. F. F. Beltgens, adj.-inspecteur der alg. politie, Deurne (N.-Br.).
P. Stein, Boscharchitect der 1e kl., Plompetorengracht 14, Utrecht.
F. Bonte, Archivaris b. h. Dept. van Financiën, Merelstraat 34, Oegstgeest.
W. F. Hardi, Opzichter b. d. S. S. en Tramwegen, Voltastraat 58, 's Gravenhage.
R. W. March, Opz. 1e kl. Waterkr. en Electriciteit, Schuijtstraat 117, 's Gravenhage.
W. R. van Nauta Lemke, Tijd wnd. inspecteur b. d. P. T. T. dienst, Celebesstraat 96, 's Gravenhage.
Mej. A. M. Kandou, Commissies b. d. S. S. en Tr., Gr. Hertoginnelaan 214, 's Gravenhage.
H. H. Ph. Kramer, Onderwijzer 3e kl. b. h. O. E. L. O., Heusden (N.-Br.).
Dr. F. Kopstein, Gouv. arts b. d. dienst Volksgezondheid, Weenen, XIII, Hietzinger Haupstr. 38 c.
Mej. C. E. Weijchardt, 1e commies b. h. Hoofdbest. der P. T. T., Gr. Hertoginnelaan 215, 's Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. Jahn, Hoofdpolitie-opziener bij de Alg. Politie, Sternberg (Mähren), Checho-Slovakije.
E. Küpker, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Nesse Kreis Norden, Oostfriesland.
Mevr. S. C. Ch. van Wingerden geb. Verburgh, wd. Commies bij 's Landskas te Batavia, Sarphatipark 12, Amsterdam.
J. E. de Grave, Boekhouder 1e kl. bij het Havenbedr., p.a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
K. F. Balzar, Commies-red. bij het Hoofdbest. der P.T.T., Balistraat 32, 's-Gravenhage.
L. Duinker, Hoofdpolitie-opz. bij de Alg. Politie, Stationsweg 4a, Maassluis.
P. H. Ritter Kalbacher von Türkenburg, Ingenieur 1e kl. bij de S.S. en Tr., Kinkstraat 16, Klagenfurt (O.).
W. Ch. Diderik, Politie-opziener bij de Alg. Politie; Weurtscheweg 211, Nijmegen.
A. M. Jullens, Alg. ontvanger 4e kl. bij 's Lands kas, Geestbrugweg 80, Rijswijk (Z.-H.).
W. Scheepmaker, Booropzichter bij den dienst van den Mijnbouw, Patrijslaan 18, 's-Gravenhage.
Mej. M. Weijermans, Verpleegster 1e kl. Hospitaaldienst, Anna v. Buerenstraat 11, 's-Gravenhage.
H. Quest, Hoofdpolitie-opz. bij de Alg. Politie, Brugstraat 626, Gorinchem.
J. Hafkamp, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Zuidereinde 288, 's-Graveland.
W. Stemmerink, Controleur v. d. Agrarische Zaken, p.a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
A. G. Blaauw, Adj.-inspecteur bij den dienst Zoutregie, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
W. L. M. van Dijk, Leeraar bij de Alg. Middelb. School Jogjakarta, Leuvenschestraat 34, Scheveningen.
Ch. Calf, Onderluitenant der Infanterie, Ged. Voldersgracht 45, Haarlem.
W. van den Bos, 1e Luitenant der Militaire Administr., Valeriusstraat 19, 's-Gravenhage.
A. J. C. Weber, 1e Luit. der Inf., Duncklerstraat 43, 's-Gravenhage.
T. Waarts, Onderlu[illegible] hoofdm. der L. V. afd., Jonathanstraat 65, Den Haag.
J. H. v. Beek, Off. v. Gez. 2e kl., Wilhelminalaan 31, Lochem.
A. A. Bontekoe, 1e Luit. der Inf., Newtonstraat 315, Den Haag.
Ch. E. Schmid, Kap. Inf., Blauwe Kamer, Laan 1, Den Haag.
Dr. J. W. Bijleveld, Off. v. Gez. 1e kl., Elsstraat 82, Den Haag.
J. Ch. A. Gabriëlse, 1e Luit. Inf., Boulevard Evertsen 42, Vlissingen.
H. L. Eijgenstein, 1e Luit. Inf., Acaciastraat 24, Leiden.
H. Ph. von Franquemont, Teekenaar b. d. Haven van Soerabaya, Lubeckstraat 77, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

P. J. Leedekerken, Onderluit. der Inf., Dr. Nahuijslaan 19, Zeist.
H. C. Nauta, Gen.-Maj. Gen. Dienst, Groenhovenstr. 1, Den Haag.

Mutatiestaat van 17 tot 23 April.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Middelman, Baarn, Sumatrastraat 22. ƒ 5.— (rekent tot Afd. Utrecht)	Eigen aanmelding.
A. van Galen, Soesterberg, Amersfoortsche Straatweg 94. ƒ 5.— (rekent tot Afd. Amersfoort)	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
W. F. Pieters, Amsterdam, 3e Helmersstraat 56 huis. ƒ 5.—	Secretaris Afd. Amsterdam.
Ir. H. J. J. M. Klijn, Apeldoorn, Badhuisweg 9b. ƒ 5.— ...	Ir. C. M. L. Vogelzang te Apeldoorn.
J. Postema, Apeldoorn, 't Loo, Koningsstraat 5. ƒ 5.— ...	Secretaris Afd. Apeldoorn.
W. A. Spreeuw, Adj. Onderofficier Instructeur der K. R., Nijmegen, Heydenrykstraat 91. ƒ 5.—	Majoor J. J. Barendsen te Nijmegen.
J. L. Stoltenhoff, Nijmegen, Pontanusstr. 8. ƒ 5.—	Mevrouw J. M. S. Hogerland—Maarschalk te Nijmegen.
E. Klaassen Dzn., oud-Predikant N.-I., te Veghel (N.-Br.) ƒ 5.— (rekent voortaan tot de Afdeeling Nijmegen) ...	Eigen aanmelding.
C. D. de Haes, Schout-bij-Nacht, Inspecteur-Generaal v. h. Loodswezen, Den Haag, Wassenaarscheweg 92. ƒ 5.—	den heer P. Groen te Den Haag.
J. A. E. Schenck de Jong, Schout-bij-Nacht b.d., Den Haag, Roodborstlaan 20. ƒ 5.—	Mejuffrouw E. L. F. J. Schenck te Den Haag.
L. F. van Ravenswaay, Hoofdingenieur tit. Waterstaat, Balistraat 88. ƒ 5.—	Hoofdbestuur „Oost en West".
Ch. M. van Leeuwen, p.a. onderneming „Tandjong-Kemala", Tandjong-Karang (Lampongs). ƒ 5.—	den heer B. Hoekstra te Den Haag.
M. A. Teune, Luitenant-Kolonel der Militaire Administratie, Arnhem, van Limburg Stirumlaan 16. ƒ 5.—	Voorzitter Afdeeling Arnhem.
F. Aronstein, Oud-Kolonel der Artillerie, Den Haag, Johan van Oldenbarneveltlaan 19. ƒ 5.—	den heer C. Aronstein te Den Haag.

Nieuwe Begunstigers

A. Massier, Apeldoorn, Valkenberglaan 21	den heer J. van Regteren te Apeldoorn.

Afschrijvingen

E. G. Th. Maier, oud-Resident, Den Haag, Frederik Hendrikplein 4 (overleden).

Adresveranderingen

B. Hulshoff, van: Amsterdam, Vossiusstraat 15, terug naar: Den Haag, Postbus 178. ƒ 6.—.
J. G. Meurs, oud-Dirig. Off. v. Gez. 1ste kl. tit. Amsterdam (Z.), van: Koninginneweg 29 huis naar: Stadhouderskade 38.
A. Winkel, Amsterdam, van: 1ste van Swindenstr. 3 naar: Linnaeusparkweg 120 huis.
Zuster W. M. Beukema van Meerten, Nijmegen, van: Kelfkensbosch 13 naar: Levensavond Kwakkenberg.
J. D. W. de Haan, Controleur B.B., van: Nijmegen, Groenestraat 141 naar: Den Haag, Geraniumstraat 233. ƒ 5.-.
Mevrouw de Weduwe Mr. J. W. Barkey—Nuhout v. d. Veen, Voorburg, van: Heerenstraat 94 naar: Dr. Blookerstraat 32.
W. van den Bos, 1ste Luitenant Mil. Adm., Den Haag, van: Weede v. Dijkveldstr. 37 naar: Valeriusstraat 19.
D. K. Boele, van: Padang naar: Rijswijk (Z.-H.), Regentesselaan 4, p.a. den heer R. Boele. ƒ 5.—.
W. R. van Nauta Lemke, Inspecteur P.T.T., van: Padang naar: Den Haag, Celebesstraat 96. ƒ 5.—.
H. C. Nauta, oud-Generaal-Majoor Mil. Geneesk. dienst, van: Bandoeng naar: Den Haag, Groenhovenstr. 1. ƒ 5.-
C. A. W. van Maanen, Algemeen Ontvanger, van: Den Haag, Halleystraat 7 naar: Weltevreden, Gang Kepoe 25.
J. A. Monod de Froideville, Leeraar M.O., van: Den Haag, Carpentierstraat 153 naar: Weltevreden, p.a. Departement van Onderwijs.
J. Heppener, Inspecteur S.S., van: Gouda naar: Bandoeng, p.a. Centraal-Kantoor S.S.
J. Passchier, Onderwijzer 1ste klasse, van: Noordwijk Binnen, Zeestraat 5 naar: Weltevreden, p.a. Departement van Onderwijs.
J. G. A. Goedeljée, Referendaris Hoofdbestuur P.T.T., van: Breda, Baronielaan 208 naar: Bandoeng, p.a. Hoofdbestuur P.T.T.
G. P. A. Bischoff, oud-Ass.-Resident, Weltevreden, van: Engelsche Kerkweg 4 naar: Parapattan 52.
D. Heuvelink, Algemeen Ontvanger, thans te Djombang.
K. J. Wijngaarden, Ambt. Alg. Bestuursdienst, van: Soemenep naar: Sidoardjo.